

't Hupke

Nr. Winter

In dit nummer

- Windmolens Rooskensdonk
- Spreeuwen Brabantpark
- De Sovonatlas
- Excursie Tholen
- Gierzwaluw 2014
- Uilen ringen
- De Sperwer
- Exoten
- De Biesbosch; overvol
- Verslag Uilenwerkgroep
- De Velduil, nomadenbestaan
- Fietstocht Krimpenerwaard
- De Gilzewouwerbeek
- Dagje vogelen met Martin van Leest
- Werkgroep Watervogeltellingen

Dit is uitgave nr.159 Jaargang 45
Oplage 300 stuks.

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden.

Bank 76 INGB 0001 0637 12

Bestuur

Kors Jan Snoeij (voorzitter)
Fred Pardoel (secretaris)
Ellie Pruiksma (PR&communicatie.)
Stefan Vromans (Penningmeester)
Kees van der Krift

Redactie

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsewvg.nl

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt

Tekstcorrectie

Henriette Huijgens
Ad Rijnen
Albert de Hoon

Overname artikelen

Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de redactie worden overgenomen.

Wijze van aanleveren

Kopij per email aanleveren als Word bestand zonder opmaak.
Grafieken en tabellen en foto's apart aanleveren per email

Website

www.westbrabantsewvg.nl

Wenst u 't Hupke alleen digitaal te ontvangen stuur dan een mailtje naar:

secretaris@westbrabantsewvg.nl

Webredactie

Ellie Pruiksma

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 maart 2015
Aanleveren kopij tot 1 febr. 2015

Foto omslag

J. Stijlen

Foto's achterzijde

Jan Benoist
Martin van Leest
Ria Lambregts (Paap)

Schiermonnikoog

Begin oktober waren we op Schiermonnikoog. Onderweg naar de haven van Lauwersoog moeten we dan natuurlijk ook altijd even stoppen bij Ezumakeeg, aan het Lauwersmeer. Op waarneming.nl hadden we gezien dat daar Gestreepte Strandlopers waren waargenomen. Tot onze grote vreugde zaten ze er nog steeds, tussen Kleine en Bonte Strandlopers. Dat was een mooi begin!

Op het eiland zelf zagen we de eerste dag, afgezien van Kieviten en Goudplevieren voornamelijk lege velden. Dit was anders dan we ons herinnerden van een paar jaar terug, toen er (ook in oktober) honderden Brand- en Rotganzen zaten. Maar de tweede dag, staande op het strand aan de Noordzee, zagen we ze binnenkomen: grote groepen vogels, waarvan we eerlijk gezegd alleen Brandganzen, Rotganzen en Eidereenden herkenden. Vliegende vogels herkennen op flinke afstand is toch een heel moeilijke tak van sport.

Een mooie plek op het eiland is de vogelkijkhut bij de Westerplas. Vier jaar geleden waren we hier voor het eerst met een verrekijker. We hadden nog nooit zoveel eenden gezien. Er was iemand die ons, onwetend als we waren, wel wilde helpen: 'Kijk, die met die brede snavel, dat is een Slobeend en die met die lange staart en die smalle witte streep in de nek, dat is een Pijlstaart'. Zo wees hij ons op Tafeleenden, Smienten, Krakeenden, Kuifeenden, Wintertalingen, Kleine Zilverreigers en Aalscholvers, ongelooflijk, wat wist die man veel! En wat is het leuk om dat nu zelf weer aan andere mensen te kunnen doorvertellen.

Terwijl we daar zo stonden, kwamen grote groepen ganzen aanvliegen om maar een paar minuten in het water te verblijven en vervolgens alweer te vertrekken. Een medevogelaar, die dit ook opviel, opperde dat dit wellicht de hoogste prioriteit is na een lange trektocht: eerst drinken, dan eten. Ik weet niet of dat werkelijk zo is, maar ik vond het niet onlogisch klinken. En toen, ineens, zag iemand een Roodhalsgans in het water! Helaas kreeg ik de kans niet om die waarneming te kunnen bevestigen, want voor ik iets kon zien, vloog de hele groep het water alweer uit. Wij erachter aan, misschien zouden ze in de weilanden achter de plas weer landen. We hadden goed gegokt: al vrij snel zagen we, met een flink aantal medevogelaars, drie Roodhalsganzen tussen de Brandganzen! Ze waren te ver weg voor een foto, maar gelukkig ontmoetten we de volgende dag een kennis die ze ook had gezien en ze wel had kunnen fotograferen.

De rest van de week stond er een dermate harde zuidenwind dat we geen grote groepen binnenkomende trekvogels meer hebben gezien. Wel zagen we de laatste dag, vanaf het strand, nog een Roodkeelduiker in de golven van de Noordzee. Een mooie beloning aan het eind van onze vogelweek!

Kors Jan Snoeij

(Wiek Akkermans)

Voor welvaart en welzijn in een land schijnen goed functionerende instituties het belangrijkste te zijn. Daarbij wordt in eerste instantie gedacht aan overheid, vertegenwoordigende organen en banken, ondersteund door goede wetgeving en overlegvormen. Ik denk dat verenigingen daar ook deel van uitmaken. Sinds ik lid ben is het mij opgevallen hoe groot de inzet en betrokkenheid van veel leden is. Soms leggen leden hun hele ziel en zaligheid in verenigingsactiviteiten. Als secretaris heb ik vooral te maken met bestuurlijke zaken en minder met de organisatie van cursussen, excursies, lezingen en tellingen, etcetera. Deze laatste onderdelen zijn het belangrijkste voor de vereniging. Natuurlijk gaan hier de meeste tijd en aandacht in zitten. We zijn gewend dat deze activiteiten binnen de vereniging gedegen worden georganiseerd en uitgevoerd en vaak vlekkeloos verlopen. Juist daarom denk je er niet altijd aan hoeveel tijd en inzet er voor nodig zijn. Daarom is het goed om zo nu en dan toch bij het vanzelfsprekende stil te staan en dank en waardering uit te spreken voor de organisatoren en uitvoerders van onze activiteiten. Bij deze dus namens het bestuur....!

Ik heb, zoals eerder gemeld, vooral te maken met de bestuurlijke zaken en schrijf daar dan ook meestal over. Soms denk ik "er spelen wel erg veel zaken op dit moment", maar als ik dan even kijk naar de laatste jaren dan besef ik hoeveel er steeds over van alles en nog wat te doen is. Alleen al het bijhouden en alert blijven op alle kwesties die met vogels te maken hebben en die zich bevinden op het beleidsterrein van de ruimtelijk ordening, is nagenoeg onmogelijk. Zo bleek, helaas in een te laat stadium, dat er bij Rooskensdonk, op het terrein van boer Verhoef, drie windmolens komen (waarvan een ter vervanging van de al aanwezige windmolen op het terrein van de waterzuivering). Gelukkig hebben we op het gebied van ruimtelijke ordening een zeer actief lid in de persoon van Piet van Iersel, die er de handen vol aan heeft. Hij is coördinator van de werkgroep Ruimtelijke Ordening die heel veel in de gaten houdt en reageert op bestemmingsplannen. Op het moment spelen twee grote kwesties: windmolens en het nieuwe hoogspanningstracé. Deze zullen regelmatig terugkomen in deze rubriek van 't Hupke. Op 30 oktober was er een bijeenkomst over een onderzoek van Staatsbosbeheer naar de mogelijke plaatsing van windmolens langs de hele A16. Het verslag hiervan vindt u in dit Hupke. De presentatie die Jan Janse, projectleider van Staatsbosbeheer voor windmolens, op deze avond gaf, vindt u op onze website (kijk op de homepage, rechterkolom). Rooskensdonk en Weimeren vallen helaas ook onder dit projectonderzoek (of: zijn niet bij voorbaat uitgesloten). Op de bijeenkomst is besloten dat de vereniging gegevens aan gaat leveren en ook de kwaliteit van het onderzoek zo goed mogelijk zal bewaken. Clemens van Nijnanten is de coördinator hiervoor geworden. De werkgroepen Rooskensdonk en Weimeren ondersteunen hem.

Het tweede onderwerp is het nieuwe tracé voor hoogspanningslijnen in West-Brabant. Als donderslag bij heldere hemel werd onlangs een gewijzigde tracévariant aangekondigd die veel zuidelijker ligt dan de oorspronkelijk geplande. Dit gewijzigde tracé gaat door vrijwel de hele Ecologische Hoofdstructuur ten noorden van Breda. Volgende keer meer over dit voor de natuur zeer nadelige tracé.

Fred Pardoel

Een half miljoen doden

Schrik niet, het gaat *maar* over het aantal Houtduiven dat volgens de jagersclub ieder jaar doodgeschoten wordt. En dan te weten dat veel jagers de moeite niet nemen op te geven wat ze geschoten hebben!. Er zijn ook veel schieters die geen lid zijn en juist zij staan op heel veel avonden verdekt opgesteld om Houtduiven neer te knallen. Ons willen ze wijs maken dat ze goed werk doen voor de boeren door deze verschrikkelijk schadelijke vogels te bestrijden; je zult maar denken dat je een missie te volbrengen hebt... Er komt een nieuwe Wet Natuur die de huidige Flora- en Faunawet en andere relevante wetten gaat vervangen. De groene organisaties hebben daar problemen mee. De strenge bescherming van alle vogelsoorten, veel zoogdieren en andere soorten vervalt in de nieuwe Wet Natuur. Onder Bleker, de vorige staatssecretaris, is het ontwerp van wet opgesteld maar dat was zo dramatisch slecht dat heel natuurminnend Nederland daartegen geprotesteerd heeft. Staatssecretaris Dijkema gebruikt het onzalige wetsontwerp wel degelijk als basis voor de nieuwe Wet Natuur, een nota van wijziging zou de scherpe kanten eraf hebben gehaald maar wat bleef is nog steeds onaanvaardbaar voor diegene die het goed meent met de natuur.

De wet wordt in overeenstemming gebracht met de Europese wetgeving. De uitvoering wordt gedelegeerd aan de provincies. De kans bestaat dat iedere provincie daar zijn eigen invulling aan geeft. In de provincie Friesland heeft men nu al problemen met Kolganzen in de winter!. Enkele al of niet gefundeerde klachten kunnen leiden tot ongewenste situaties zoals in de provincie Noord-Holland waar een gedeputeerde toestemming wilde geven voor het afschieten van Smienten. Gelukkig heeft Vogelbescherming een proces daartegen gewonnen.

De plezierjacht wordt afgeschaft maar nu kan zelfs voor de zeldzame beschermde soorten een afschotvergunning worden aangevraagd. Jagers klagen steen en been dat er geen Fazanten en Hazen meer zijn te schieten. Rijke jagers zijn zo gemotiveerd om het wild te beheren dat ze voor veel geld jacht pachten in het buitenland. De kans bestaat dat ze ons nu weer willen doen geloven dat er plotseling weer zo veel Fazanten en Hazen zijn dat ze beslist afgeschoten moeten worden.

Biemeus

Windmolens in Rooskensdonk/Weimeren?

Op donderdag 23 oktober was er een bijeenkomst over de plannen om windmolens te plaatsen in het gebied rond de A16. Aandachtspunt was vooral het gebied Rooskensdonk-/Weimeren. Dit gebied is van Staatsbosbeheer (SBB) en de projectleider voor windmolens daarvan, Jan Janse, was uitgenodigd om visie en plannen toe te lichten. Veel leden van de werkgroepen Rooskensdonk en Weimeren en enkele andere leden van onze vereniging waren aanwezig, evenals Bart Weel (SBB), een lid van de IVN en een planologisch windmolendeskundige, in totaal woonden negentien personen de avond bij.

In een korte inleiding leidde onze voorzitter, Kors Jan Snoeij, de avond in. Hij stipte alvast de grote bezorgdheid van onze leden aan. Daarna was het woord aan Jan Janse. Deze hield een duidelijke presentatie over de achtergronden, de stand van zaken en het vervolg van het project. Zijn powerpointpresentatie is te zien op de website.

Samengevat komt zijn verhaal op het volgende neer. Nederland heeft een aantal doelstellingen op het gebied van energie, gebaseerd op Europese afspraken. Het doel is een bepaalde toename van de productie van duurzame energie te bereiken in 2023. Daarbij is vastgelegd welk aandeel windenergie moet leveren. De groei op het land moet tot een totale vermogen van 6000 megawatt leiden. Dit is vertaald naar doelen van de provincies. Noord-Brabant moet dus ook een bijdrage leveren en deze provincie heeft onder andere de zone langs de A16 als te onderzoeken doelgebied aangewezen. Gezien de omvang van haar grondbezit (6 procent van Nederland) kan Staatsbosbeheer zich niet onttrekken aan een onderzoek naar plaatsing op haar terreinen. Bovendien is er binnen het Innovatieplatform (opgericht door een van de kabinetten Balkenende) bepaald dat de organisatie productiever kan zijn in haar gebieden zonder de natuur- en recreatiefunctie te ondermijnen. Staatsbosbeheer onderschrijft dit. De opbrengsten van het economisch benutten (o.a. voor biobrandstof en windenergie) komen ten goede aan de duurzame beheersfunctie. Het onderzoek naar windmolens zal volgens Jan zeer goed moeten gebeuren opdat plaatsing in de juiste gebieden plaatsvindt. Daarom zal het onderzoek de gehele zone langs de A16 betreffen, ook de gebieden die niet van Staatsbosbeheer zijn. Het onderzoek zal worden uitgevoerd door een nog te selecteren extern bureau. Participatie van belanghebbenden in de gebieden vindt de organisatie belangrijk. Daarom is de West Brabantse Vogelwerkgroep gevraagd om medewerking aan het onderzoek te verlenen. Dit kan door bekende (tel)gegevens en waarnemingen aan te leveren. Ook kan het onderzoek leemtes in de bestaande kennis opvullen. Hieronder vallen bijvoorbeeld aard en frequentie van vliegbevingen, vooral tussen Rooskensdonk en Weimeren. Gegevens hierover zouden verzameld kunnen worden door de vereniging. Ook het extern bureau zal dit soort onderzoek doen, maar het beeld wordt vollediger en betrouwbaarder als onze vereniging meedoet. Zo kan de vereniging door mee te doen invloed uitoefenen op de kwaliteit en de conclusies van het onderzoek. Jan gaf ook enig inzicht in de bekende risico's en de wetgeving. Op het overzicht van niet-natuurlijke doodsoorzaken bij vogels stond de kat veruit bovenaan. Gebouwen, GSM-masten en hoogspanningsleidingen scoorden ook hoog. Daarentegen was het aandeel van windmolens zeer klein : 0,3 procent. De presentatie van deze gegevens leverde kritische reacties op van de aanwezigen, omdat deze getallen niet goed vergelijkbaar waren.

In een levendige discussie met soms pittige opmerkingen kwamen veel aspecten aan de orde:

Waarom wordt niet meer ingezet op zonne-energie, dat schijnt volgens menig deskundige toch meer toekomst te hebben? Het antwoord hierop was dat Staatsbosbeheer geen energieleverende functie heeft en alleen kan bijdragen door zonnecellen op haar eigen gebouwen te plaatsen en dat zijn er weinig. Bovendien zijn er de harde (windenergie)doelstellingen van de overheid. Meer windenergie wordt nodig geacht, ook door de eigen organisatie.

Aanwezigen wezen erop dat het economisch nut van windmolenprojecten wordt betwijfeld, er gaat immers veel rijks subsidie naar toe. Of dat later niet tot verdere bezuinigingen bij Staatsbosbeheer zou leiden, was een ironisch getinte opmerking.

Is de zaak niet al lang besloten? Veel leden hebben het gevoel dat dat zo is. Waarom gaat Staatsbosbeheer anders in het gebied Rooskensdonk/Weimeren onderzoek doen als toch al duidelijk zou moeten zijn dat het vanwege de waarde voor de vogelstand geen gebied is voor windmolens. Jan gaf aan dat er geen opdracht tot voorbereiden van uitvoering ligt, alleen tot verkennend onderzoek. Hij kon zich goed voorstellen dat de windmolens er niet komen, omdat het redelijk waarschijnlijk is dat er voldoende andere, geschiktere gebieden zullen blijken te zijn. De provincie Noord-Brabant zal ook kijken naar het totaal en haar conclusies trekken op basis van goede gegevens. Het is daarom belangrijk dat de gehele door de provincie aangegeven zone langs de A16 wordt onderzocht.

Wat is het effect van het nieuwe hoogspanningstracé, dat ook door Rooskensdonk/Weimeren gepland is? Als dit doorgaat, wat ook volgens Staatsbosbeheer een grote ramp zou zijn, dan vervallen daar de windmolenplannen in ieder geval. Voor het tracé moet de natuur in een zone van 100 meter breed wijken en er mogen geen windmolens in de buurt staan.

Wordt rekening gehouden met de windmolenrisicokaart van Vogelbescherming Nederland? Jan gaf aan dat het risico niet zo groot is in een deel van Rooskensdonk/Weimeren. Dit wordt echter tegengesproken door de genoemde kaart, althans als je de kaart voor het gemiddelde van de vogelsoorten bekijkt. Jan liet ook kaarten per soort zien die een rol kunnen spelen. Dit onderwerp werd niet verder uitgediept.

Windmolens tussen Rooskensdonk/Weimeren vormen een grote barrière voor de vogels. Er zijn veel vluchten heen en weer. Jan zei dat door de meestal heersende windrichting en een optimale plaatsing van de windmolens het effect op vogels beperkt zou kunnen blijken te zijn. Overtuigend vond een aantal aanwezigen dit niet. Het hangt af van vogelsoort, hoogte van de windmolen, etcetera. In onderzoeken wordt gemeld dat verstoring van vogels op kan treden binnen 300 tot 800 meter van een windmolen, afhankelijk van de soort. Bij Rooskensdonk/Weimeren zouden de windmolens zo'n 500 meter uit elkaar kunnen komen te staan. Ik leid daaruit af dat een vogel dus maximaal 250 meter uit de buurt ervan kan blijven als hij er tussendoor vliegt.

Het windmolenonderzoek vindt plaats in het kader van een verkenningsfase. Er is geen opdracht aan Raedthuys of een ander uitvoeringsvoorbereidend bureau. Kors Jan vroeg daarop of er een lid van de groepen Rooskensdonk-Weimeren zich beschikbaar wilde stellen om mee te werken aan het onderzoek. In de daaropvolgende discussie stelden deze groepen dat er dan wel goed overleg nodig is met Staatsbosbeheer, bijvoorbeeld dat afspraken voor overleg

ook echt doorgaan. Ook moet de kwaliteit van het onderzoek voldoende gewaarborgd zijn. Jan zei dat men daarop ook invloed kan uitoefenen. Henk Baptist, onafhankelijk planontwikkelingsdeskundige, stelde dat het belangrijk is dat de vereniging participeert omdat juist dan de beste gegevens op tafel komen en men inderdaad invloed kan uitoefenen. Gezien de wetgeving kan een bezwaar voor het gebied Rooskensdonk/Weimeren wel eens heel sterk zijn door de uitkomst van goed onderzoek. Immers, hoogstwaarschijnlijk zullen andere gebieden geschikter blijken te zijn en dat is een criterium binnen de wet. Belangrijk is dan dat ook de andere gebieden, waar soms nauwelijks vogels voorkomen, door de vereniging in het onderzoek worden betrokken. Pas als er geen andere, geschiktere gebieden zijn, komt een gebied met bezwaren in beeld. Dan worden daarvoor plannen gemaakt voor mitigerende maatregelen. Dat zijn maatregelen die de negatieve effecten van windmolens verzachten. Voorbeelden zijn: het stilleggen van windmolens op tijdstippen dat er veel last is van de slagschaduw, bij slecht weer en als er veel vleermuizen in de buurt zijn. Jan vertelde dat er al veel initiatieven zijn voor plaatsing van windmolens rond de A16. Helaas is voor de windmolens op het terrein van boer Verhoef (bij de waterzuivering) al een vergunning verleend.

Na overleg gaf Clemens van Nijnanten aan wel coördinator voor het onderzoek te willen zijn namens de groepen Rooskensdonk/Weimeren (en namens de vereniging). Anderen gaven aan hem terzijde te zullen staan. Hoewel zeker niet iedereen overtuigd zal zijn geweest van een goede uitkomst van het onderzoek gezien vanuit ons vogelbeschermingsperspectief leek het toch voor het merendeel van de aanwezigen het beste om op dit moment op deze wijze te participeren.

Met dank aan ieders bijdrage en grote betrokkenheid,

Fred Pardoel

Spreeuwen: slaapplaatsen in Brabantpark en Heusdenhout

Op vrijdag 24 juli zag ik ze voor het eerst groepjes Spreeuwen in de buurt, overvliegend in de richting van het Brabantpark. Was ik die avond niet op weg geweest naar een feestje elders in de stad dan had ik de slaapplaatsen - die al jaren in gebruik zijn- niet zo vroeg in het jaar ontdekt. Mijn eerste schatting dateert volgens mijn aantekeningen van 26 juli en dat leverde toen 1500 Spreeuwen op in de Jadestraat. De dag daarna ben ik samen met Marijke Levy nog eens gaan kijken en de schattingen bleven even hoog. Donderdag 31 juli zat de zendmast langs de Heusdenhoutsestraat vol met Spreeuwen; ik denk dat eenderde deel volwassen waren en tweederde deel jongen, maar een precieze schatting lukte niet. Het valt niet mee om tegen het licht in goed te zien wat jonge en wat volwassen vogels zijn. Ik had natuurlijk de telescoop weer eens niet meegenomen, dat zou me geholpen hebben. Op 5 augustus zaten ze nog steeds alleen in de Jadestraat, mogelijk al met iets meer vogels. Op 27 augustus ging ik weer eens kijken naar "mijn" slaapplaatsen en zowaar sliepen er inmiddels ook Spreeuwen in de Buffelstraat. Ik heb er toen geen schatting van gemaakt. Op 4 september waren op beide slaapplaatsen Spreeuwen te bekijken. Het leek erop dat de aantallen toenamen, maar een goede schatting was vrijwel onmogelijk. Op dinsdag 9 september

tekende ik op dat er bij de Buffelstraat inmiddels misschien wel 10.000 Spreeuwen zaten. Dat bleek een overschatting. Ik nam mijn videocamera mee en ook zette ik ze op mijn iPhone om het schouwspel eens aan anderen te laten zien.

inmiddels heb ik een paar lessen bij onze cursus voor gevorderden meegemaakt en bij de laatste excursie eens verteld wat er zoal te beleven valt aan de Spreeuwen bij mij in de buurt. Het Sovon is ook geïnteresseerd in aantallen omdat het het Jaar van de Spreeuw is. Ik meldde me aan op de website en nam me voor om het weekend van 25 en 26 oktober maar eens te tellen. Dat lukte niet, zelfs niet met vereende krachten op zaterdag 25, toen er nog vier anderen kwamen kijken. Ook samen konden we er geen koek van bakken. Thuis besloot ik de gemaakte foto's dan maar te gebruiken: de foto met het grootste aantal levert 1450 Spreeuwen op.

Daarop besloot ik om drie slaapplaatsen op te geven: Meent 125 met 300 Spreeuwen, Jadestraat met 3000 Spreeuwen en de Buffelstraat met 6000 Spreeuwen. Ik houd me aanbevolen voor betere tellingen van de door anderen gemaakte foto's en filmpjes.

Piet van Iersel

Is het Jaar van de Spreeuw ook het jaar van de Haagbeuk als slaapplaats ?

Een Haagbeuk (Carpinus Betulus) is een boom net als een Beuk (Fagus Sylvatica): beide bomen zijn geschikt om als haag te planten. Kortom je heb beukenhagen en haagbeukenhagen. Deze korte introductie dient om misverstanden te voorkomen over de Haagbeuk. Kunnen we in het Jaar van de Spreeuw de Haagbeuk uitroepen tot slaapboom voor Spreeuwen van het jaar 2014?

Momenteel worden er drie slaapplaatsen van Spreeuwen geteld binnen de bebouwde kom van Breda en gerapporteerd aan Sovon. De Jadestraat en de Buffelstraat worden geteld door Piet van Iersel, de hoek Kleine Geeren met de Klaverweide wordt geteld door Cees Janssen.

Opvallend is dat op alle drie de slaaplocaties de Spreeuwen gaan slapen in Haagbeuk. Tijdens de tellingen in oktober stonden de Haagbeuken nog volop in blad al begon het blad wel al herfstkleuren te vertonen. Uiteraard zoeken de Spreeuwen een veilige slaapplaats. De compacte groei van de boom (takken dicht op elkaar) maakt de Haagbeuk uiterst geschikt. Uiteraard is de Haagbeuk niet de enige

boom waarin Spreeuwen slapen maar om dit toeval te noemen is te kort door de bocht. De eerder beschreven kenmerken van de boom maken hem uiterst geschikt als veilige slaapplek. Tijdens mijn avondbezoek aan de Buffelstraat (op zondag 2 november) scheerde een Sperwer dwars door de bomenrij om een Spreeuw te grijpen. Door samen te blijven en beschutting te zoeken in de compacte boom lukte het de Spreeuwen om aan de Sperwer te ontkomen. Cees Janssen meldde op 6 november dat een Sperwer in de Klaverweide met succes een Spreeuw had geïsoleerd en gegrepen.

Het is de vraag wanneer de Spreeuwen verder trekken, dit is afhankelijk van de temperatuur. Bovendien valt bij temperatuurdaling het blad van de bomen en dan biedt de slaapplek minder beschutting.

In de Jadestraat staan twaalf Haagbeuken, in de Buffelstraat 31 en in Kleine Geeren hoek Klaverweide 15 stuks. De bomen zijn makkelijker te tellen dan de Spreeuwen (vele duizenden). Een van de bewoners van de Buffelstraat meldde dat de slaapplek systematisch gedurende de herfst vollopen. Wanneer een boom vol zit, breidt de slaapplek zich via de naastgelegen boom verder uit in de bomenrij.

Voordat de Spreeuwen hun intrek nemen in de Haagbeuken aan de Jadestraat verzamelen ze eerst in de grote populieren langs de Molenleij, grenzend aan de Jadestraat. Doordat deze hun blad hebben afgegooid zie je de grote aantallen Spreeuwen goed zitten. Wanneer de schemering intreedt vliegen ze naar de Haagbeuken.

Haagbeuken in de Jadestraat

Het aankomen van de Spreeuwen s'avonds op de slaapplek is een waar spektakel. Op de Facebookpagina van de West Brabantse Vogelwerkgroep staat een filmpje dat ik heb gemaakt van de slaapplek in de Buffelstraat.

Raymond van Breemen

Ijsvogels gezien in Breda, 2014

Na drie strenge winters op rij (2010/11 -2012/13), was de broedpopulatie van de Ijsvogel ingezakt. Het herstel van de ijsvogelpopulatie heeft zich ingezet na de zachte winter van 2013/14. Dat de ijsvogelstand zich zeer snel kan herstellen blijkt na afgelopen broedseizoen; na de zomer zijn er op veel plaatsen weer Ijsvogels binnen de bebouwde kom van Breda aanwezig.

Locaties in Breda waar een Ijsvogel is gezien

- 1 Emerput, 1-8-2014
- 2 Wolfslaar, natuurtuin, 6-8-2014
- 3 Waterakkers, 3-9-2014
- 4 Park Wolfslaar, 3-10-2014
- 5 Liniepark, 15-10-2014
- 6 Burgemeester Van Sonsbeeckpark, 17-10-2014
- 7 Kroetenpark, Haagse Beemden, 22-10-2014
- 8 Haagse Beemdenbos, 5-6-2014
- 9 Zaaipark 12-2-2014 (vóór het broedseizoen)

Raymond van Breemen

Volg de vogelaars

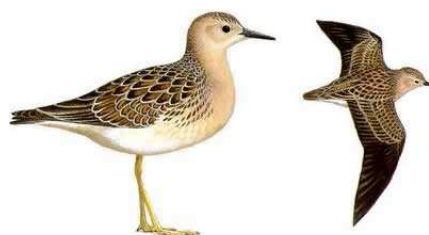
Iedereen ziet graag een zeldzame vogelsoort. Door de moderne communicatiemiddelen wordt een zeldzame vogel snel gemeld. De twitchers stromen al snel toe en dat blijft niet onopgemerkt.

Maandag 20 oktober 2014 waren wij vogels aan het kijken op de Maasvlakte, een toplocatie waar veel zeldzaamheden worden gespot. Wij zagen mensen met teledons naar een opgespoten terrein lopen en er lagen al circa tien personen in een halve cirkel op de grond achter hun teledons.

Er bleek een Blonde Ruiters te lopen, een zeldzame soort die broedt in Arctische streken zoals Siberië en Alaska.

Wat bijzonder was: de vogel had totaal geen angst voor mensen en kon dan ook tot op enkele meters worden benaderd zonder dat hij zich daar iets van aantrok. Hetzelfde gedrag is ook bekend van de Morinleplevier. De vogel is goed te herkennen aan het lichte verenkleed en gele poten en is ongeveer zo groot als een Kempshaan.

Harry van Vugt

Weer toename van Huiszwaluw

Op 29 juli en 2 augustus 2014 zijn weer de huiszwaluwnesten in de bebouwde kom van Breda geteld en beoordeeld.

De broedlocaties lagen in het noorden van Breda, in de wijk Hoge Vucht: omgeving Victor Hortastraat, Cornelis Florisstraat en Wisselaar, omgeving Kaprijkestraat.

jaar	2011	2012	2013	2014
Aantal bewoonde nesten	4	21	32	34

De toename met twee nesten ten opzichte van 2013 is niet spectaculair te noemen, maar toch...

Vooral de Zelzatestraat viel op met een toename van vier nesten en er was een nieuwe vestiging in de Temsestraat, van drie nesten.

De meeste nesten bevonden zich aan de kopse kant van de woningen -Die bestaat vaak uit een blinde muur, met een strookje plantsoen ervoor- of een garagebox[?]. Zo hebben de bewoners ook geen last van de eronder vallende strontjes. De Huiszwaluwen kunnen zo ook vrij aanvliegen.

Het bouw materiaal voor het nest verzamelen ze langs oevers in de Waterdonken of langs de wat bredere sloten in de Lage Vugtpolder. Het voedsel voor de jongen wordt in hoofdzaak gevangen in de hogere luchtlagen boven de akkers en weidepercelen van de Lage Vugtpolder.

Jammer dat de huiszwaluwtil in de Waterdonken er nog niet staat, anders was misschien de toename nog wat groter geweest!

Tot volgend jaar dan maar weer, zwaluwse groeten!

Willem Veenhuizen

(Ed van Zoonen)

Belevenissen in de Doenradestraat

Het blijft zomerweer met af en toe plaatselijk zware regenbuien met onweer met als gevolg, wateroverlast. Ook de vogelwereld lijdt hieronder. Het seizoen is meer dan een maand vroeger na een zachte winter bijna zonder vorst.

De op 8 mei uitgevlogen Koolmezen hebben we niet meer in de tuin waargenomen. Wel deden andere jonge Kool- en Pimpelmezen geregeld de tuin aan. Meteen kijk ik dan of ik een ringetje aan de poot kan ontdekken, maar steeds tevergeefs.

Een mannetje Vink zong van 's morgens vroeg tot laat, al weken lang. Man en vrouw kwamen sporadisch wat strooizaden eten. Zouden ze toch een nest in de omgeving hebben gehad? Maar waarom bleef het mannetje dan zo fel zingen?

De Heggenmussen hadden al vroeg jongen, ze kwamen maar sporadisch in de tuin. De laatste maand heb ik ze bijna niet meer in de tuin gezien. Zwierven ze rond met de jongen of waren ze gewoon verdwenen?

De Roodborst bleef maar zingen, vooral vroeg in de ochtend en in de schemering. Hij had zeker een nest in de omgeving, want van de week zag ik een volgroeid jong voedsel zoeken op het gras.

De Kauwen kwamen wel elke dag voer halen; ze hebben genesteld in de schoorstenen van de huizen naast ons. Een paar dagen lang hoorde je gekrijs en gebedel van de jongen; die verscholen zich in het dichte bladerdak van de lindebomen. Daarna werd het weer rustiger.

De 'rust' werd aangenaam verstoord door de Gierzwaluwen die gierend, 'schrie schrie schrie' met een groepje van wel zes, soms acht exemplaren laag door de straat, langs de daken scheerden. Al jaren zijn ze aanwezig in onze buurt. Nu al is de hoofdmacht alweer verdwenen, op naar hun overwinteringsgebied ergens in Afrika.

Het koppel Merels bleef zich raadselachtig gedragen. Ze kwamen allebei geregeld op het voer, het vrouwtje was snel en onrustig. Dit bleef een aantal weken zo. Waarschijnlijk had ze ergens een nest. Tot dan zag ik de Merels maar af en toe in de tuin.

De Turkse Tortels bleven komen. Het koppel sliep in de van de coniferen in de tuin of zocht een plekje onder het balkon. De laatste dagen kwam er telkens maar een. Was zijn maat verdwenen of hadden ze een nest? De Houtduiven koerden in de ochtend en vaak de gehele dag door, tot vervelens toe. Late broedsels zullen meer succes hebben omdat ze weinig last hebben van de prederende Eksters.

Ons Klein Jantje blijft nog steeds aanwezig, hard en fel zingend. Ik heb geen idee of deze Winterkoninkjes jongen hebben gehad.

Een aantal vogelsoorten kwam af en toe en soms met enige regelmaat in de tuin of was in de omgeving te horen of te zien: Groenling, Putter, Zanglijster, Boomkruiper en Zwarte Kraai. Wat zeldzamer was de 'Vlaamse' Gaai. Nu is het rustig en stiller aan het worden, het vogelseizoen is al een aantal weken voorbij. De groene tuin, een geordende chaos, blijft voor de vogels interessant.

Willem Veenhuizen

(Niet) Alle begin is moeilijk

Je kunt het maar treffen: je vader, je grootvader al bezig met vogels. Je krijgt het met de paplepel ingegoten. Het zit in mijn genen, stelt Frans Jacobs bij het begin van ons gesprek over "alle begin is moeilijk".

Het had een kort gesprek kunnen worden, maar toch zat er wel een addertje onder het gras. Het waren namelijk gekweekte vogels die hij al vroeg leerde kennen. Allerlei in kooien zittende en gekweekte vogels kende Frans dan wel, maar de wilde vogels, dat vergde wat meer inspanning. In de lange tuin van zijn ouders viel er wat te eten en kwamen allerlei soorten voor. Putter, Sijse, Merel, Huismus, Heggenmus, Kauwtje, Koolmees en Pimpelmees., Zo heeft Frans alle in tuinen voorkomende vogels op zeer jeugdige leeftijd al gezien en leren kennen.

Om ook andere vogels beter te leren kennen gebruikte hij een boekje van Rinke Tolman. Daarvoor moest je plaatjes sparen die je kreeg bij een pakje vloeitjes van Rizla. En omdat zijn vader ook rookte had hij er zat, zowel van tropische als van Europese vogels. Ze werden in het album geplakt en de tekst werd gelezen. Dat was zijn lesmateriaal.

De overmaat aan vogelplaatjes werd in zijn eigen getimmerde examenkast geplakt. (ze zitten er nu nog in). Zo leerde hij die soorten kennen. Dus geen cursus bij de West Brabantse Vogelwerkgroep, maar zelfstudie, ook bij een lokale vogelhandelaar die allerlei soorten in de winkel had. Daar kon je ze pas goed bekijken als je weer eens zaad voor de vogeltjes ging halen!

En de steltlopers dan? Al op jeugdige leeftijd ging Frans met de bus vanuit Breda naar Zeeland: daar bij de Flauwers- en de Weversinlagen, barstte het van de vogels en met name van de steltlopers. Met zijn 10x50 kijker kon hij ze bestuderen en de details bekijken. Hij maakte toen gebruik van de Prisma Vogelgids en Thiemes Vogelgids uit 1962 met zwart-wit plaatjes.

Toen hij als vrijwilliger bij Vogelbescherming werkte en in de Flevopolder bij het Vogelfestival hielp, kocht hij 4 cd's van Nico de Haan om geluiden te oefenen, want in het voorjaar ben je weer heel wat geluiden vergeten en dan helpen die cd's zeker. "Als ik naar buiten ga let ik eerst erop waar ik ben, dus op het biotoop, dat selecteert gemakkelijk en daarna pas op de kenmerken als kleur, geluid en grootte. Zo kom ik op de juiste soort uit."

Intussen kweekt Frans met succes kleurkanaries en wint er prijzen mee.

Piet van Iersel, Frans Jacobs

De Sovonatlas, wat is de praktijk?

Inleiding

Vorig jaar ben ik begonnen met het tellen binnen een Sovonblok. Voor degenen die het niet weten: een Sovonblok is een vierkant van 5x5 kilometer, dat onderverdeeld is in 25 vierkante kilometers. Waarom heb ik dat gedaan en menigeen met mij?

Sovon wil een nieuwe atlas maken voor winter- en broedvogels. Het is namelijk ongeveer tien jaar geleden dat er een atlas voor de vogels in Nederland is gemaakt. (zie ook Hupke nr 155). Hoe het precies moet, staat in de handleiding die gemaakt is voor de medewerkers aan de atlas. De handleiding en dus de manier van werken is gestandaardiseerd om de telling van de verschillende delen van Nederland vergelijkbaar te kunnen maken. Tevens is er een programma door Sovon gemaakt om alle gegevens digitaal te kunnen invoeren.

Werkwijze

Omdat een atlas wordt gemaakt van broedvogels én wintergasten, zijn er twee telperiodes aangegeven. Je moet dus zowel in de winter tellen als in de broedtijd. In dit artikel wil ik vooral even stilstaan bij de broedvogels omdat ik denk dat het moeilijker is dan het lijkt.

In het begin ging ik alleen op pad, maar gaandeweg ging Hannie van Gils mee, later sloot Marijke Levy zich aan en ook nog Cobien in 't Riet. Om tot vergelijkbare resultaten voor heel Nederland te komen, moet er een bepaalde procedure worden gevolgd die neerkomt op het tellen van de soorten in het zogenaamde gouden grid en wel binnen een uur tijd. Bovendien moet je nog een 5-minuten telling doen (eventueel uit te breiden tot 2x5 minuten). Om eerlijk te zijn haalden we het niet binnen dat uur als we met zijn drieën op pad gingen, maar het voordeel was dat we meer ogen en oren hadden. Bovendien was het gezellig.

Van de waarnemingen voer je zelf de resultaten volgens een voorgeprogrammeerde routine in. Dat doe je op de Sovonsite. Er zijn te veel mogelijkheden met het systeem om hier te behandelen, maar ik wil vooral stilstaan bij het doel: de schatting van het aantal broedparen van een aantal soorten in de periode van 15 maart tot 15 juni. Het gaat dan om de klasse waar je de soort in indeelt. De klassengrenzen zijn tevoren vastgelegd. Zo is klasse A 1 tot 3 broedparen, klasse B 4 tot 10 broedparen en klasse C 11 tot 25 broedparen enzovoort. Je moet ook binnen één uur na zonsopkomst beginnen met de waarnemingen en dat kan dan tot 12 uur. Dus in theorie kun je meer blokken op een ochtend doen.

Klasse bepaling en mijn bevindingen

Natuurlijk is de juiste schatting afhankelijk van een aantal factoren. Ik zal de naar mijn mening belangrijkste behandelen, want er zijn er veel meer

1. de persoon; wat schrijf je op en hoe; kennis van het terrein.
2. aanvang van de telling en de tijd besteed aan de telling.
3. het aantal biotopen in het kilometerhok.
4. de representativiteit van het gouden grid.
5. de 5 of 2x5-minuten telling.
6. de vogelsoort, de broedcode
7. de zeldzame soorten en de trefkans om ze te zien..

Om te weten wat belangrijk is, is wetenschappelijk onderzoek nodig. Dat heb ik niet gedaan maar wel heb ik

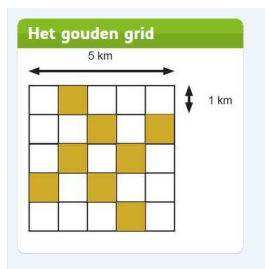

mijn eigen aantekeningen vergeleken met de aantallen op de Sovonsite; het viel me namelijk op dat er toch wel erg lage aantallen per blok in het overzicht stonden. Ik vroeg me af hoe ik toch nog tot een juiste klasse indeling voor de broedvogels zou kunnen komen.

Om mijn verhaal niet te lang te maken beperk ik het tot de volgende drie thema's:

1. de representativiteit van het Gouden Grid
2. de vogelsoort en de broedcode
3. de 5 of 2x5 minuten telling.

Deze vormen immers de basis voor de klasse inschatting.

Ad 1 (representativiteit)

Het gouden grid is een begrip geworden onder de Sovonatlastellers. Voor hen die dit niet zijn zal ik het kort uitleggen. Het gouden grid bestaat uit acht 'willekeurig' gekozen kilometerhokken van de 25 die er totaal zijn in het 5x5 kilometerblok. Het laat er dus geen twijfel over bestaan dat het niet representatief kan zijn. Maar het zal de werkelijkheid benaderen. Het is logisch dat als je maar 32 procent van het totaal oppervlak bekijkt er verschillen bestaan tussen het hele Sovonblok en het gekozen gouden grid. In mijn geval waren de verschillen het grootst in de oppervlakte ingenomen door de beide dorpen en het deel van het gebied dat als industrieterrein in gebruik is. Als je het echt goed wilt doen zou je de grondgebruik-kaarten moeten hebben. Ik neem voor het gemak maar aan dat Sovon daar wel over beschikt en ze later bij de berekeningen gaat gebruiken. Dat laat ik graag aan hen over. Omrekeningen van de aantallen van de waarnemingen in het gouden grid naar het gehele blok bleken te ver van de "werkelijkheid" af te liggen. Kortom het wordt toch een beetje werken op het gevoel of opgedane ervaringen in het veld.

Ad 2 (vogelsoort, broedcode)

Zoals hier boven al is aangestipt zijn de aantallen die je ziet in het invoerscherm voor de klassenschatting niet de juiste. Daar komt nog bij dat er per soort ook nog verschillen ontstaan. Het ligt er dus maar net aan of je in de aantallen die er staan (door jezelf ingevuld) te doen hebt met een paartje of met een individu. Bij de vogelsoorten die je op geluid doet zal het vaak om individuen gaan (roepende of zingende mannetjes) maar bij visuele waarnemingen (Ekster, Gaai, Zwarte Kraai, Merel, Scholekster, Kievit) ligt dat anders. Je moet dus bij elke soort nadenken of het gaat om de zingende mannetjes of waargenomen en getelde vogels. Dan zijn er nog de soorten die je wel ziet maar die zeker niet broeden, zoals de Kokmeeuw, Blauwe Reiger, Grote Zilverreiger. . Deze koloniebroeders zitten niet in ons telgebied.

Bij elk soort is het verder van belang wat je hebt waargenomen: dat geef je aan met een broedcode (bij Sovon oplopend van 1 tot 14). Deze zegt iets over de activiteit van de vogelsoort en daarmee iets over de broedzekerheid. Het is immers niet mogelijk om de nesten te gaan zoeken. Het gaat ook hier dus om de territoria. Dat kan

op verschillende manieren (in Sovontermen de broedcode genoemd). In de regel gaat het om zingende mannetjes, maar soms zie je wel vogels hun nestplek bezoeken, (de Huiszwaluw, de Huismus, de Spreeuw). Het kan ook zijn dat je een vogel met voedsel of nestmateriaal ziet sjouwen. Dat levert dan een hogere broedcode op en dus een hogere zekerheid dat de vogels in je blok ook werkelijk broedt en dus een territorium heeft

Ad 3 (vijf-minutentelling)

Een 5-minutentelling doe je in het centrum van het kilometerhok. Om je te helpen zijn deze plekken op je kaart aangegeven. Soms zijn die precieze plekken niet handig en dan kies je een ander punt. Dat is ook bij ons gebeurd. Je wilt namelijk wel soorten kunnen zien of horen. Dus is het handig om een plekje te kiezen waar je op zijn minst een beetje om je heen kunt kijken. In twee van de acht gevallen heb ik een andere plek gekozen. Bij de resultaten worden juist deze tellingen gebruikt om informatie over het voorkomen van soorten te geven. Je zou ze kunnen optellen om zo een idee te krijgen van het aantal broedparen in je Sovonblok. Maar dat is zeker niet goed. Want dat zijn alleen de resultaten die je hebt ingevoerd en niet wat er in werkelijkheid zit. Het geeft misschien wel een indruk van het aantal, maar je zou het als het gouden grid representatief is ten minste met vier (25/8) moeten vermenigvuldigen. Maar ook dat is niet voor alle soorten goed. Dat komt omdat je soms te doen hebt met een zingend mannetje, soms met een nest, soms met een paartje (bijvoorbeeld bij ganzen, Kievit, Scholekster). Kortom, het blijft nadenken bij het aangeven van de juiste klasse voor de broedvogels.

Conclusies en aanbevelingen voor de teller

Let op of je gouden-grid wel representatief is voor je hele 5x5 kilometerblok. In de regel is dat niet het geval en zijn dus aanvullende waarnemingen zoals ze op de kaart zijn weergegeven van groot belang om tot de juiste klassen-indeling te komen.

De hoogste broedcode is de belangrijkste. Deze geeft aan of je werkelijk te doen hebt met broedende vogelsoorten, een nestvondst is dus belangrijker dan een zingend mannetje.

De vijf-minuten telling is niet bruikbaar voor de schatting van de klasse, je moet nog wat meer rekenen of meer blokken bezoeken om tot de juiste klasse te komen.

Slotwoord

Los van de problemen vond ik het reuze interessant om zo'n gebied dat je eigenlijk niet goed kent eens te doorkruisen; elke telling was weer een andere ervaring. Zeker met een groepje mensen is het goed te doen. Ook levert dit gesprekstof genoeg om tot de juiste klasse-schatting te kunnen komen. Ik ga volgend jaar Sovonblok 44-52 doen. Dat ligt rond Prinsenbeek en in de winter Sovonblok 50-43 bij het Merkske. Ik ben benieuwd!

Piet van Iersel

Excursie , Tholen op 13-09-2014

Het was een mooie, interessante excursie, waarop we veel vogels hebben kunnen spotten. Met zestien vogelaars gingen we vanuit Breda op weg om vanaf camping Gorishoek in de Scherpenissepolder te gaan vogelen. Wilma de Rooij van de Vogelwerkgroep Tholen had de leiding.

Onze bobo's werden het er maar ternauwernood over eens: waren het nou Krombekstrandlopers of...? Is dat nou een Wulp of een Regenwulp? Een Kleine Zilverreiger of toch niet? Een Buizerd of een Wespendif? "

"Ik zag een IJsvogel" vertelde een van de dames. Wij keken haar een beetje vreemd aan. "Dit is anders typisch totaal niet een gebied voor de IJsvogel, hoor!": een kwelder, nat dras, stilstaand water, geen overhangende takken te bespeuren... Een paar minuten later kwam er een man uit de streek langs fietsen, telescoop achterop. Het eerste wat hij zei: "Het gekke is, dat er hier een paar IJsvogels zit. Die ene overhangende tak daar, die kiezen ze uit."...

Scherpenissepolder

Het toetje. De excursie was afgelopen, ieder ging zijns weegs. Op aanraden van Wilma konden we achter haar aan rijden om nog even bij Pluimpot te gaan kijken en daar zaten ze: op eilandjes in de plas, met hun gestreepte koppies en ongelooflijk lange snavels: wel vijftien Watersnippen!! De kers op de taart.

Wat we zagen op Tholen:

Grutto's, 7 Rosse Grutto's, een jonge Grutto die we duidelijk konden waarnemen, Lepelaars, Kluten, Wulpen, Tureluurs, Kieviten, Kemphanen, Goudplevieren, Krombekstrandlopers, Krakeenden, Slobeenden, Bergeenden, Smienten, Brandganzen, Grauwe Ganzen, Canadaganzen, Aalscholvers, Scholeksters, zilverreigers, Buizerds, Bruine Kiekendieven, Torenvalken en ... veel Watersnippen! Hopelijk gaan we volgend jaar weer. Wilma, bedankt.

Hettie van Lint en Marijke de Hingh

De laatste Gierzwaluw van 2014

Door veel vogelaars wordt er in het voorjaar uitgekeken naar de eerste Gierzwaluw. De waarnemingen van de eerste meldingen werden in het fenologie overzicht in 't Hupke nr. 158 opgenomen. De eerste waarneming werd dit jaar gedaan op 13 april.

De aankomst van de meeste vogels is echter tijdens de laatste dagen van april en begin mei. Het tijdstip van aankomst is ook afhankelijk van het weer. Als het koud is in april komen de meeste vogels pas in mei. Ook het tijdstip van vertrek varieert van jaar tot jaar. De broedvogels trekken eind juli, begin augustus weg naar hun overwinteringsgebied, zuidelijk van de evenaar. Een waarnemer gaf door dat hij op 29 juli voor het laatst een Gierzwaluw onder de pannen heeft zien vliegen en er daarna ter plaatse geen meer heeft gezien. Tot 6 augustus werden dagelijks waarnemingen van Gierzwaluwen doorgegeven. Op één plaats werden op 31 juli nog 25 vogels waargenomen. Na 6 augustus volgden er steeds meer dagen dat er geen waarnemingen van Gierzwaluwen werden doorgegeven. De meeste Gierzwaluwen waren blijkbaar vertrokken naar hun overwinteringsgebieden. De doortrek van Gierzwaluwen die noordelijk van ons land broeden vindt meestal plaats op grote hoogte en is daardoor niet erg opvallend. Onze broedvogels zijn dus maar drie tot vier maanden in het land. De jonge vogels trekken iets later weg.

De laatste waarneming van een Gierzwaluw die werd doorgegeven betrof 12 september. Heeft u er nog later een gezien geef die dan alsnog door! Bij de Gierzwaluw, *Apus apus*, komen met enige regelmaat in kleur afwijkende exemplaren voor zoals albinistische of leucistische "gewone" Gierzwaluwen. Vooral jonge vogels kunnen soms voor verwarring zorgen en lijken op de Vale Gierzwaluw, *Apus pallidus*. De jonge Gierzwaluw heeft soms evenveel wit op de keel als de Vale Gierzwaluw. Hoewel de Vale Gierzwaluw een broedvogel is van landen om de Middellandse Zee kunnen ze in onze buurt terecht komen. Zeker bij late waarnemingen in oktober is het noodzakelijk goed op de kenmerkende verschillen tussen beide soorten te letten. Want hoewel het vreemd klinkt, dan worden soms Vale Gierzwaluwen waargenomen. Vale Gierzwaluwen verlaten iets later hun broedgebied dan onze Gierzwaluwen.

Hans van der Sanden

12 september laatste waarneming Gierzwaluw

Uilen ringen

Het zal zowat iedereen bekend zijn dat onze West Brabantse Vogelwerkgroep ook een Uilenwerkgroep heeft. De coördinator, Martin van Leest, heeft afgelopen jaar nog een boeiende lezing gegeven over uilen. En wie alles een beetje bijhoudt weet ook dat Martin niet alleen coördinator is maar tegenwoordig ook ringer. Hij heeft dit jaar het stokje overgenomen van Harry van Vugt.

Het is leuk om daar meer van te weten en ik had Martin dan ook gevraagd of ik een keer mee mocht met het ringen van uilen. Dat mocht maar omdat het wat laat in het jaar was zou dat pas volgend jaar worden.

Echter, het was een goed uilenjaar met tweede broedsels. Dit jaar had Martin een tip gekregen van een nog onbekend territorium van een Kerkuil. Frans Jacobs, actief lid van de Uilenwerkgroep, wilde deze locatie wel onder zijn hoede nemen. Als er een nieuw territorium wordt aangemeld neemt men uiteraard eerst contact op met de eigenaar van het perceel waar de uil zich bevindt. Meestal gaat dat telefonisch. Het is niet vanzelfsprekend dat je dan aan de slag kan. Niet iedereen zit te wachten op pottenkijkers op zijn terrein, wat wel te begrijpen is. Je laat mensen toe die je totaal niet kent, en daar is vertrouwen voor nodig. Ook op deze locatie was de start moeizaam. Frans heeft verschillende telefoontjes moeten plegen en moeten praten als Brugman. Het is hem gelukt uiteindelijk kreeg hij toestemming om de kast, die de eigenaar van het perceel al wat jaren terug had laten timmeren, regelmatig te controleren.

Frans bij vliegingang Kerkuil

Wat hij aantrof in de kast was iets om blij van te worden, 4 juveniele Kerkuilen, helaas te oud om nog geringd te worden. Ook was te zien dat de kast al wat jaren in gebruik was: er lag een enorme laag poep.

Toen Frans weer een keer ging kijken lagen er tot zijn verrassing 7 eieren in de kast, zowaar een tweede broedsel. Tijdens een latere controle trof hij 3 jongen aan. Of de andere eieren uitgekomen zijn en of er al jongen uitgevlogen waren is niet goed te zeggen. Een kast wordt

zo weinig mogelijk geopend; je wilt niet teveel verstoren. Deze jongen hadden de juiste leeftijd, ongeveer 28 dagen, om geringd te worden. En zo kwam Martin mij al dit jaar op een morgen in september ophalen en togen we naar de betreffende locatie. Frans was al ter plaatse, en we gingen (ik een beetje) aan de slag. Voor dit werk moet je geen hoogtevrees hebben, het uitvlieggat moet dichtgemaakt worden, zodat er geen ontsnapping mogelijk is. Dus zul je een ladder moeten opklimmen. Daarna moet je binnen weer een ladder op om bij de kast te komen. Bij deze kast moest je de hooizolder op die goed vol lag. Frans heeft in het begin aardig wat stobalen moeten versjouwen om bij de kast te kunnen komen. Dat heeft hij goed gedaan en zo kon ik mee de hooizolder op. Er moest bijgelicht worden om wat te kunnen zien. Dat was een mooi taakje voor mij, zo kon ik me gelijk nuttig maken. De kast werd geopend en zo zag ik voor het eerst in mijn leven 3 donsjes Kerkuil, hoe schattig. Uit hun geblaas was duidelijk dat ze zelf niet zo blij waren met ons. Een uiltje lag onderuit en ik vroeg me af of het beestje wel in orde was. Later las ik dat het een normaal verdedigingsmechanisme kan zijn. Rond 28 dagen oud gaan ze op hun rug liggen, sissen en heffen ze hun poten. Echter deze lag op zijn zij.

Nadat ze uit de kast gehaald en in een zakje gedaan waren, werden ze mee naar beneden genomen. Ik moet bekennen dat ik ze niet zo maar uit de kast zou durven pakken, ook al zien ze er lieflijk uit in hun donskleed, die snavels! Een uiltje overpakken vond ik geen probleem, zo'n uilendonsje in de hand voelen wilde ik wel, en zo pakte ik een pul over van Martin. Dat was leerzaam: ik lette op de snavel en vervolgens hingen er een paar uilenklauwen in mijn hand. Ik had het moeten weten: Charles Brosens (Vogelrevalidatiecentrum in Zundert) heeft duidelijk verteld tijdens de beginnerscursus die ik gevolgd heb, dat de poten het gevaarlijkst gereedschap zijn. Nadat de nagels uit mijn velletje gehaald waren, wat niet gemakkelijk ging, had ik het pulleke goed beet en kon ik hem bewonderen. Ondertussen werd er geringd en werden de vleugels gemeten en de gegevens genoteerd. Gewogen werd er niet. Het uiltje dat in de kast lag was duidelijk kleiner en magerder. Nadat alles gedaan was werden ze door Frans, terwijl ik bijlichtte, netjes in de kast teruggezet en werd het deksel weer gesloten. Daarna werd het uitvlieggat weer geopend.

Vervolgens kregen we nog een een rondleiding over het erf, waarbij je zag dat het een goede uilenlocatie was. Uilen houden immers van rommelig en dat laatste was het zeker. Het enige minpunt was de drinkbak voor het vee, eenmaal daarin beland is er geen mogelijkheid om eruit te komen met als gevolg de verdrinkingsdood. Zo komen nogal wat uilen om het leven. Daar moest nog wat aangedaan worden. En toen was het echt tijd om de terugtocht te aanvaarden. Het was een leuke ervaring.

Inmiddels zijn alle drie de uiltjes uitgevlogen en heeft Frans de kast schoongemaakt, zodat de uilen volgend jaar niet meer met hun kop tegen het plafond zitten als ze wat groter worden. Laten we hopen dat volgend jaar weer zo succesvol zal zijn.

Hannie van Gils

Sperwer, *Accipiter nisus*

Tot in het midden van de vorige eeuw was vernietiging van roofvogels belangrijker dan redding ervan. Wie het roofvogeltuig doodde ontving een premie. Daarvan werd een officiële boekhouding bijgehouden. Tussen 1852-1857 werden in Nederland 39.233 roofvogels gedood. Volgens de mensen toen waren roofvogels schadelijke dieren die met alle mogelijke middelen dienden te worden opgeruimd. Vanaf het begin van de vorige eeuw begonnen vogelbeschermers hiertegen te protesteren. Toch had men het gevoel voor een moeilijke keus te staan. Jac P. Thijssen spreekt, als hij het over de Sperwer heeft, over de meest gevreesde roofvogel en de allerrellendigste moordenaar. In Nederland kreeg de Sperwer vanaf 1941 een wettelijke bescherming, in België vanaf 1966.

Maar pas in de jaren zestig begon men de vervolging van roofvogels minder sympathiek te vinden: in de meeste Europese landen waren rond 1975 roofvogels wettelijk beschermd. Wetten zijn één ding, ze handhaven bleek iets anders. Vergiftiging, afschot en het uithalen van eieren en jonge vogels komen nog steeds voor. Helaas is na een arrest van het Europees Hof begin 1996 de mogelijkheid geschapen om roofvogels in huis te halen mits de dieren een gesloten voeding dragen. Vogelbescherming bleef en blijft principieel tegen het houden van roofvogels. Een roofvogel is geen huisdier!

Kenmerken

Net als bij de meeste Europese dagroofvogels is het vrouwtje van de Sperwer groter dan het mannetje.

	Man	Vrouw
(gem.) gewicht in grammen	110-196 (144)	185-342 (264)
(gem.) vleugellengte in mm.	196-212 (203)	231-256 (240)
spanwijdte in cm.	59-65	68-77
vleugeloppervlak in cm ²	552	737

Ter vergelijking: een Turkse tortel weegt ongeveer 150 gram.

Het is moeilijk om de grootte van een hoog vliegende vogel te bepalen. Een kleine mannelijke Havik kan voor een grote vrouwelijke Sperwer worden aangezien. De Sperwer verschilt van de kleine valken door de korte, brede, afgeronde vleugels. Hij heeft vijf vrije vingers aan de vleugel, de zesde en de zevende handpen zijn het langst. (De Balkansperwer heeft vier vrije vingers en de zevende en achtste handpen zijn het langst.)

Een adult mannetje heeft een blauwgrijze rug en schedel. De buik en borst zijn roodbruin en dwarsgestreept. Het vrouwtje is bruiner met een lichte oogstreep. Beide hebben witte onderstaartdekveren en een vrij lange, recht afgesneden staart. Ze beschikken beide over krachtige, gele poten met lange tenen.

De Sperwer is een snelle vlieger. De vlucht is kort en bestaat uit een reeks snelle vleugelslagen, afgewisseld met zweefvluchten op vlak gehouden vleugels. Het jachtterrein bestaat bij voorkeur uit beboste gebieden, houtwallen en gebieden met verspreid staande bomen. De vogel is daardoor vaak maar kort te zien. Het vrouwtje jaagt gemiddeld in een opener gebied en kiest een grotere prooi dan het kleinere mannetje. In de omgeving van het nest (horst) wordt niet gejaagd.

Sperwer man

(Raymond van Breemen)

Voorkomen

Eind jaren vijftig was het aantal broedparen nog zo'n 700. Door het gebruik van pesticiden (DDT) in de landbouw daalde het aantal paren tot ongeveer 250. De gifstoffen die de vogels met hun prooi binnenkregen maakten een herstel van de populatie onmogelijk. Na het verbod van deze gifstoffen herstelde de populatie zich in een kwarteeuw. In de jaren 1989-1992 bedroeg het aantal broedparen ongeveer 3700. In de jaren 1998-2000 werd het aantal broedparen becijferd op een totaal van 4000-5000. Voor West-Brabant gold in de periode 1989-1996 300-430 paren.

De Sperwer is een broedvogel van bossen. In bossen op de zandgronden komt de soort het meest voor. De oppervlakte naaldbos speelt nog steeds een rol in het voorkomen van de Sperwer want het nest bevindt zich meestal in een naaldboom. Hij bouwt jaarlijks een nieuw nest. In verschillende gebieden is predatie vastgesteld door de Havik op zowel ouders als nestjongen. Steeds meer Sperwers broeden daarom in havikvrije gebieden op het platteland, in zeer dichte naaldbossen of in een bebouwde omgeving. Zodoende wordt steeds vaker het broeden in de stedelijke omgeving vastgesteld, vooral in het westen en noorden van het land.

In de Avifauna van Noord-Brabant (Van. Erve 1967) wordt verondersteld dat het aantal broedparen minimaal tien is in onze provincie. Maar omdat op vele plaatsen geschikte biotopen voor de Sperwer bestonden, was het zeer goed mogelijk dat het aantal broedparen aanzienlijk hoger was. Een van de oorzaken waardoor er slechts weinig broedgevallen van de Sperwer werden opgemerkt was dat het broedbiotoop meestal een landschappelijk en

ornithologisch niet erg aantrekkelijk gebied was, dat daarom nauwelijks door vogelaars werd bezocht.

In de wintermaanden bezoeken Sperwers afkomstig uit Denemarken en Fenno-Scandinavië ons land. Een gedeelte daarvan trekt verder naar België en Frankrijk. De eerste vogels arriveren eind augustus. In maart vertrekken de bezoekers weer naar hun broedgebieden. De volwassen Nederlandse vogels zijn standvogels. De eerstejaars trekken gedeeltelijk weg, maar de meeste blijven in de buurt van hun geboorteplaats. De sperwer trek is afgestemd op de piek in de trek van zangvogels. Ringgegevens tonen aan dat vooral de sterfte onder de jonge, onervaren vogels het grootst is in augustus-september en in maart-april wanneer het prooiaanbod het geringst is.

Voedsel

De Sperwer is een felle, snelle jager die tijdens de achtervolging van zijn prooi deze fixeert. Helaas komt het met enige regelmaat voor dat een Sperwer zich te pletter vliegt tegen een ruit. Vogelstickers op de ruit kunnen dit voorkomen. Ook voor andere vogels wordt zo'n obstakel dan zichtbaar. De voornaamste prooien zijn de algemene vogels in het jachtgebied zoals Merel, Huismus, Spreeuw en Turkse Tortel. Vogels met een verborgen leefwijze worden minder vaak door een Sperwer geslagen, evenals zwaluwen. Deze laatste vliegen te snel voor de Sperwer.

Koolmezen waarschuwen elkaar bij het zien van een Sperwer. Als die zich op een afstand bevindt van dertig tot honderd meter slaan de Koolmezen alarm met een hoog geluid (ongeveer 8000 hertz). Dit horen andere mezen op grote afstand, maar de Sperwer niet. Deze blijkt geluiden tussen de 6000 tot 9000 hertz alleen binnen een afstand van tien meter te kunnen horen. Komt de Sperwer te dichtbij dan waarschuwen de mezen elkaar met een alarmkreet van 4000 hertz. De Sperwer kan zijn verrassingsaanval dan wel vergeten en zijn jachtvlucht staken. Er zijn verschillende meldingen en foto's van Sperwers die op hun gemak in een stadstuintje een versgeslagen Huismus, Merel of Turkse Tortel verorberen. De Sperwer doodt zijn prooi met zijn klauwen net als de Havik. Valken doden hun prooi met een beet in de schedel of door nekervels te kraken.

Vliegbeeld Sperwer

(Daan van Oekel)

Tijdens het opgroeien zijn de jongen en ook het vrouwtje voor hun voedsel geheel afhankelijk van het mannetje. Pas als de jongen goed in de veren zitten gaat het vrouwtje deelnemen aan de jacht en blijft ze niet meer bij het nest. Een paartje brengt gemiddeld drie uitvliegende jongen groot. Door op de vaste plukplaatsen te zoeken naar prooiresten kun je zien wat hun voornaamste prooien zijn.

Onverteerbare veren en haren komen na ongeveer zestien tot achttien uur als braakbal uit het spijsverteringsorgaan. De braakballen bevatten, in tegenstelling tot die van uilen, meestal geen botten.

Valkenjacht

Sinds ongeveer het midden van de vorige eeuw zijn roofvogels in de meeste Europese landen beschermd en heeft men om met roofvogels te jagen een vergunning nodig. Er bestaat echter al een verordening van Hendrik III van Engeland († 1272) die bepaalt dat horsten van roofvogels moeten worden beschermd. Tijdens de regering van Hendrik VII († 1509) kwam een wet tot stand die het uithalen van nesten van roofvogels verbood, op straffe van één jaar en één dag gevangenisstraf en een door de koning bepaalde boete. Ook was het niet geoorloofd om met in Engeland gevangen roofvogels te jagen. Vogels die voor de valkenjacht werden gebruikt, moesten uit andere landen afkomstig zijn. Het roofvogelbestand mocht niet teruglopen. Waarschijnlijk was dit eigenbelang. Want de valkenjacht was bijna altijd en overal een voorrecht van de grote heren. Vroeger werden er verschillende soorten roofvogels voor de valkenjacht gebruikt. Grote roofvogels zoals de Havik en de Slechtvalk door edelen; de dames en geestelijkheid mochten met kleinere roofvogels, zoals de Sperwer, jagen op kleine vogels. In ons land kan nog steeds met de juiste vergunningen met roofvogels worden gejaagd. Het africhten van jachtvogels is een langdurig en moeilijk karwei. Een Sperwer werd door valkeniers musket genoemd, een naam die later aan een vuurwapen werd gegeven. De drager van het wapen was een musketier. Enkele jaren geleden was ik in de herfst in Oost-Turkije tijdens de trek getuige van het vangen van Sperwers voor de jacht op Kwartels. Men beweerde daar dat na de trek van de Kwartels de Sperwers hun vrijheid terugkregen.

Hans van der Sanden

Literatuur

Avifauna van Noord-Brabant. v. Erve 1967
Sovon 1987, Atlas van de Nederlandse vogels
Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2002
Atlas van de West-Brabantse broedvogels 2007, Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen. NPN media, Breda
Archief West-Brabantse Vogelwerkgroep
Vogels in de kop, Jan Desmet
Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels, Rob G. Bijlsma.

Exoten, wat doen we ermee ?

Wat zijn exoten?

Een exoot is een uitheemse plant, dier of micro-organisme dat Nederland niet op eigen kracht heeft bereikt. Een soort dus die door bewust of onbewust menselijk handelen terecht is gekomen in de Nederlandse natuur. Een voorbeeld is de Rode Amerikaanse Rivierkreeft. Deze kreeft komt, zoals de naam al zegt, uit Noord-Amerika. Hij is in de natuur terecht gekomen via de aquariumhandel en de horeca. Japanse Duizendknoop is als sierplant vanuit Japan ingevoerd. De Halsbandparkiet, een vogel die voorkomt in Afrika en India, is hier als kooivogel ingevoerd en ontsnapt. In Nederland leven inmiddels waarschijnlijk 138 uitheemse diersoorten en 233 uitheemse plantensoorten in de vrije natuur. Sommige dieren en planten zijn we als inheems gaan beschouwen omdat ze al lange tijd hier voorkomen. Voorbeelden hiervan zijn het Konijn, Fazant en Zevenblad. En besef als je door een bos wandelt ook dat er zo goed als geen authentieke Nederlandse boom groeit. Veel soorten zijn afkomstig uit Noord-Amerika zoals de Douglasspar en de Amerikaanse Eik. Veel Zomer- en Wintereiken zijn afkomstig van plantmateriaal uit Midden-Europa. Tot 1980 was dit buitenlandse plantmateriaal namelijk stukken goedkoper dan het in Nederland gekweekte. Steeds meer planten en dieren liften mee met de mens. In het tijdperk mens, het antropoceen, bepaalt niet langer de geografische isolatie, maar de economische isolatie de soortenrijkdom van een gebied.

Verspreiding

Exoten kunnen op verschillende manieren bij ons terecht komen. De belangrijkste manier van verspreiding is via de internationale handelstromen. Veel zoutwatersoorten verspreiden zich via het ballastwater van schepen en worden zo over de wereld verspreid. Uitheemse soorten worden geïmporteerd als huisdieren of door de pelsdierfokkerij. Voor vijvers en aquaria worden plantensoorten geïmporteerd die via het dumpen van het overschot in de natuur terecht komen. Vijverhouders geven hun overtollige Zonnebaarzen de vrijheid in vennen en meertjes. Een Roodwangschildpadje zou een vakantie mogelijk niet overleven en krijgt de vrijheid in een mooi ven. Door het graven van het Main-Donaukanaal werd het stroomgebied van de Rijn verbonden met de Donau. Daardoor kunnen we nu vissoorten uit de Zwarte Zee vangen in de Rijn. Van alle dieren en planten die op wat voor manier dan ook, ergens anders terecht komen dan waar ze van nature thuishoren, overleeft 10 procent

Een bedreiging?

Uitheemse soorten die ontsnappen of de vrijheid krijgen kunnen zich hier soms prima thuis voelen en explosief in aantal toenemen. Ze zijn hun natuurlijke vijanden kwijt en bevinden zich als het ware in een paradijs. Met als resultaat eten, voortplanten en zich verspreiden. Helaas worden exoten soms vergezeld van bondgenoten. Zo hebben uitheemse rivierkreeften de kreeftenpest verspreid. Deze schimmel heeft er voor gezorgd dat de Europese Rivierkreeft in Nederland nog maar op één geïsoleerde plaats voorkomt. Uit voedselarme vennen wordt voor veel geld het voedselrijk slib verwijderd. Dit om inheemse planten en dieren van deze voedselarme vennen te behouden. Helaas overnachten de Canadese Ganzen graag op deze vennen en verrijken ze de vennen met hun poep. De Nijlgans is een agressieve soort: hij kan inheemse vogels van hun

broedplaats verdrijven. De Halsbandparkiet is een holenbroeder. Tot nog toe is nog niet aangetoond dat deze soort een bedreiging vormt voor inheemse holenbroeders. In de winter van 2011-2012 werden er op de slaapplaatsen 11.657 vogels geteld. De Bismarat (een ontsnapte bontleverancier) ondergraaft dijken en oevers en verschaft tientallen rattenvangers dagelijks werk.

De Driehoeksmossel afkomstig uit de Zwarte Zee komt al sinds 1826 in Nederland voor. Met deze mosselsoort kunnen uitlaatpijpen van elektriciteitscentrales en koelwatersystemen dichtgroeien. De mosselen filteren het water en hebben een positieve invloed op de waterkwaliteit. Ze zijn voedsel voor o.a. Kuifeend en Tafeleend. Waterschappen zetten deze mosselen uit in vijvers (Linievijver in Breda) om de waterkwaliteit te verbeteren.

De Zonnebaars is een bekende probleemsoort. Deze bedreigt de algemene en zeldzame amfibieënsoorten van ons land. Uit vennen in de omgeving van Breda zijn duizenden Zonnebaarzen gevangen. Deze dienen nu als voedsel voor vogels in het Zundertse Vogelasiel!

Bestrijden of beheersen?

Het is onmogelijk de import van alle exoten te verbieden. Denk maar eens aan de verschillende soorten exotisch fruit. Het is onmogelijk een ven zonnebaarsvrij te krijgen door te proberen de vis te vangen. Leegpompen, de laag bodemslib verwijderen en het geheel isoleren van overige waterpartijen is de enige, kostbare oplossing. Er worden nu proeven genomen met uitzetten van Snoek om de zonnebaarsstand te beperken. De Grote Zilverreiger wordt tegenwoordig regelmatig gezien bij de vennen in het Mastbos bij Breda. Mogelijk kan die bijdragen het zonnebaars-probleem te beperken.

De Grote Waternavel is uit de handel genomen. Het is zelfs verboden de Grote Waternavel te bezitten of te vervoeren. Deze plant, geïmporteerd als vijverplant, kan drijvende matten vormen en belemmert zo de doorstroming van water in sloten, beken en riviertjes. Verwijderen is mechanisch niet mogelijk. Ieder vergeten of verloren stukje van de plant groeit weer uit tot een nieuwe plaag.

Het bestrijden van de Canadese Gans lijkt me geen probleem voor jagers. Begin vorige eeuw waren jagers in staat de Grauwe Gans als broedvogel uit te roeien. Het bejagen, vangen en vergassen van de Grauwe Ganzen nu heeft overigens niets te maken met het bestrijden van exoten.

Maar moeten we wel alle exoten bestrijden of proberen uit te roeien? Iemand die een Halsbandparkiet of een Bruinkopdiksnavelmees op zijn voertafel krijgt, zal het vangen of afschieten van deze vogels op alle manieren trachten te voorkomen.

Waarnemingen van de vogels onder de exoten zijn welkom voor het archief van de Vogelwerkgroep.

Hans van der Sanden

Nuttige links over exoten:

www.werkgroepexoten.nl

www.nobanis.org

www.issg.org

www.invexo.nl

www.sovon.nl

De Biesbosch (over)vol?

Sinds 1 november 1970 is er vrijwel geen eb en vloed meer in de Biesbosch. Dit heeft grote gevolgen voor de flora en fauna gehad, ook omdat er geen griendhout meer gehakt werd en geen riet en biezen meer gesneden werden. Het gevolg was verruiging met een explosie van brandnetels en vlieren, later gevolgd door reuzebalsemien. De oude grienden zijn veranderd in een wilgenwoud. Hiermee ontstonden goede biotopen voor Blauwborst, Rietzanger en Nachtegaal. Doordat er plantaardig aanspoelsel langs de oevers bleef liggen kwam een goed foerageergebied voor de Cetti's zanger beschikbaar.

Met het getij verdween ook het waterriet dat in de Biesbosch wel tot vier meter hoog werd en waarin -vooral in overjarig riet- veel Grote Karekieten broedden; die zijn nu vertrokken. Deze soort is in geheel Nederland sterk afgenomen, er hebben dus ook andere oorzaken een rol gespeeld. Veertig jaar geleden moest de Vereniging Behoud Biesbosch worden opgericht. Nu gaat het veel beter met het gebied en is het bevorderd tot Nationaal Park. Er zijn nog problemen zoals de hoge recreatiedruk. Ook wordt uitgezien naar de gevolgen van het Kierbesluit waardoor er weer dynamiek ontstaat. In 1970 bezat Staatsbosbeheer in de Brabantse Biesbosch 700 hectare; nu is dat inclusief de Dordtse en Sliedrechtse Biesbosch 6.000 hectare. In 2010 heeft Sovon in opdracht van Staatsbosbeheer het Nationaal Park de Biesbosch geïnventariseerd. Van 60 soorten is het aantal broedparen vastgesteld

Dodaars	9	IJsvogel	36
Aalscholver	194	Groene Specht	30
Roerdomp	16	Kleine Bonte Specht	81
Wouwaap	1	Veldleeuwerik	70
Blauwe Reiger	142	Oeverzwaluw	147
Purperreiger	19	Boerenzwaluw	62
Lepelaar	1	Huiszwaluw	351
Kolgans	27	Graspieper	15
Bergeend	42	Gele Kwikstaart	19
Krakeend	165	Witte Kwikstaart	107
Zomertaling	22	Nachtegaal	478
Slobeend	32	Blauwborst	972
Tafeleend	4	Zwarte Roodstaart	2
Brilduiker	1	Gekraagde Roodstr	631
Bruine kiek	22	Roodborstapuit	46
Havik	28	Grote Lijster	17
Sperwer	9	Cetti's Zanger	312
Boomvalk	5	Sprinkhaanzanger	257
Kwartel	6	Snor	96
Waterral	37	Rietzanger	1200
Porseleinhoen	4	Spotvogel	34
Kluut	66	Grauwe Vlieg.va.	24
Kleine Plevier	20	Bonte Vlieg.va.	1
Visdief	4	Baardman	20
Zomertortel	41	Matkop	296
Kerkuil	12	Boomklever	18
Steenuil	1	Buidelmees	6
Bosuul	31	Wielewaal	52
Ransuil	2	Appelvink	24

Het zijn ongelooflijke aantallen, ook van zeldzame soorten die in de rest van West-Brabant sporadisch kunnen worden vastgesteld.

Na 2010 is het aantal Kluten en Visdieven toegenomen, na het gereedkomen van Hardenhoek.

Bijzonder was ook dat in 2014 twee paar Zeearenden jongen hebben grootgebracht.

Wij constateren dat verschillende soorten die het in de Biesbosch goed doen ook in de rest van West-Brabant toenemen. De Kleine Karekiet is niet geïnventariseerd maar bekend is dat deze ook toegenomen is. Het is mogelijk dat de geschikte biotopen in de Biesbosch vol zitten en dat het overschot zich vestigt in de omgeving. Hetzelfde verschijnsel heeft zich voorgedaan in de Flevopolder. Toen deze drooggelegd was, werd riet ingezaaid om het ontziltingsproces te versnellen. Er is toen een tijdelijk gunstig biotoop voor Baardmannetjes ontstaan, de schatting was toen 10.000 paar. Ook deze vogels hebben zich elders in Nederland gevestigd al is de stand nu weer gedaald.

Baardman

(vogelvenlo.nl)

Blauwborst

Tot 1970 was de Blauwborst in de Biesbosch een schaarse broedvogel evenals in moerasgebieden in West-Brabant. Alleen in de Lange Goren en de Matjens zaten enkele koppels. Door de verandering van de vegetatie was de stand van het aantal broedparen in de Biesbosch al spoedig sterk toegenomen tot in 2010 al 950 paren werden vastgesteld.

Het succes had tot gevolg dat nu ook overal in geschikte biotopen in West-Brabant en elders Blauwborsten zijn gaan broeden. In 2014 zijn in West-Brabant in 66 5-kilometerhokken Blauwborsten waargenomen. De nieuwe natte gebieden zijn favoriet maar ook in de al lang bestaande rietkragen langs de rivieren broeden ze nu, mede omdat het waterschap Brabantse Delta daar nu zorgvuldiger mee omgaat. Er zijn geen bewijzen voor maar het zou best mogelijk zijn dat het surplus uit de Biesbosch zich elders heeft gevestigd.

Rietzanger

Het geschikte broedbiotoop, riet met wilg, is ruimschoots beschikbaar in de Biesbosch maar dat deze plaats biedt aan 1200 paar is uitzonderlijk.

De laatste decennia zien wij dat de soort ook in West-Brabant is toegenomen. Dit was ook mogelijk omdat er meer natte reservaten zijn aangelegd.

Rietzanger

(Willem Hoving)

Nachtegaal

De Nachtegaal was tot circa 1970 een vrij algemene soort maar daarna nam het aantal broedparen snel af. Door de gunstige omstandigheden zijn in 2010 in de Biesbosch 478 paar vastgesteld.

In West-Brabant is deze soort enigszins toegenomen maar niet spectaculair; blijktbaar zijn er te weinig geschikte biotopen beschikbaar.

Cetti's Zanger

In 1975 zat er een paar Cetti's Zangers, in de Dordtse Biesbosch: dat was toen uitzonderlijk voor een soort uit Zuid-Europa. In 2010 zijn 312 paar vastgesteld in de Biesbosch; daarmee is het natuurgebied voor Nederland uniek.

De Cetti's Zanger is een uitzonderlijke soort insectenetende zangvogel: het is een standvogel die dus in de winter hier blijft. De soort eet insecten die aanwezig zijn op rottende planten die langs oevers zijn aangespoeld. Cetti's Zangers broeden nu ook in de oevervegetatie langs de Bergse Maas en de Amer. In het Markiezaat hebben in 2014 circa tien paren gebroed. In de Lange Bunders zijn twee en in de Vrije Kavelen één zangpost vastgesteld.

Deze soort zal zich niet vestigen in de hoge droge delen van het land.

Harry van Vugt

(Jan Benoist)

Verslag Uilenwerkgroep 2014

Het afgelopen broedseizoen 2014 was uitstekend voor de uilen in onze regio: overal waren enorme aantallen muizen en ook was het weer nog eens uitstekend te noemen. Een mooi voorjaar en een goede zomer leverden vooral bij de Steenuilen goede resultaten op.

Steenuil

Op 41 verschillende plaatsen zijn Steenuilen actief geweest, dat wil zeggen dat er sprake was van een territorium. Op 21 plaatsen is er ook daadwerkelijk gebroed met als resultaat dat er 72 juveniele Steenuilen zijn uitgevlogen. Zo'n hoog resultaat hebben we nog niet eerder behaald. Daarmee is hun aantal na het slechte broedseizoen van 2013 weer wat naar boven bijgesteld. We hopen dat deze stijgende lijn wordt vastgehouden.

jaar	Totaal aantal territoria	Aantal territoriawaar gebroed is	Aantal steenuil-kasten	Aantal uitgevlogen jongen
2014	41	21	110	72
2013	40	16	104	31

Kerkuil

Ook de Kerkuilen hebben geprofiteerd van het hoge voedselaanbod. Meer dan Steenuilen is deze soort aangewezen op het aanbod van muizen.

Het aantal plaatsen waar is gebroed is hetzelfde als vorig jaar (6) maar er zijn beduidend meer juvenielen in de kasten aangetroffen. Ook vonden we overal dode muizen in de kast wat duidt op voedseloverschot. Dan is de kans groot dat Kerkuilen nogmaals gaan broeden. Dit was echter maar op één plaats het geval, in een kast van Frans en Dennis in Breda-Noord, heeft een paartje Kerkuilen eerst 4 juvenielen grootgebracht en bij een tweede inspectie later in het seizoen lagen er 7 eieren in de kast. Met als resultaat drie groot geworden jongen.

(zie ook artikel op blz 11.)

jaar	Totaal aantal territoria	Aantal territoria waar gebroed is	Aantal kerkuil-kasten	Aantal uitgevlogen jongen
2014	12	6	76	33
2013	13	6	82	12

Martin van Leest

Jonge Kerkuilen in Breda-Noord

(Frans Jacobs)

De Velduil, een nomadenbestaan

Je zult maar een Velduil zijn en je steeds moeten verplaatsen op zoek naar een betere vindplaats van voedsel. Heb je net een voorraadjie muizen ontdekt dan begint het te sneeuwen en de muizen zijn onder het warme sneeuwdek verdwenen, zodat je weer verder moet trekken.

Het leven van een nomade is zwaar maar je wordt er wel hard van. Je kunt tegen een stootje en bent onvermoeibaar. Als grondbroeder heb je er in Nederland wel een probleem bij. Loslopende honden, katten, mensen en vossen zorgen continu voor verstoring. Daardoor komen er nog maar weinig broedparen in Nederland voor: in 2008 waren het er nog slechts twintig. Heb je daar al die moeite voor genomen om naar hier te komen!? En als je pech hebt wordt je aangereden door een auto en sta je voor de "rest van je leven" opgezet op een dressoir in de Gaffelstraat.

Requiem voor een Velduil Oktober 2014, de Maasvlakte.

Wij waren op zoek naar de Arendbuizerd die volgens waarneming.nl al een paar dagen op de Maasvlakte zou zitten. Daar aangekomen zagen we verschillende groepjes vogelaars staan met de telescoop in de aanslag. Er was nog geen spoor van de Arendbuizerd. Maar plotseling kwam er van rechts een vogel aangevlogen. Havik, riep er een, Kiekendief riep een ander, en toen allen in koor: nee, het is een Velduil. De Velduil plofte ongeveer tweehonderd meter voor ons neer in het hoge gras en we zagen hem door de goede schutkleur nog maar amper. Dit zijn mooie momenten. Eventjes later zagen we ook de Arendbuizerd op een hek zitten. Blijkbaar had hij/zij geen honger want er kwam weinig beweging in.

Daarna reden we richting het uiterste noorden van de Maasvlakte om te kijken of daar nog iets leuks te zien zou zijn. We stopten onderweg langs de kant van de weg en daar lag in het gras een dode Velduil. Zeker niet dezelfde die we een uurtje eerder zagen want deze was al langer dood. Uilen zijn dikwijls slachtoffer van het autoverkeer: op zoek zijn naar muizen die uit het gras vluchten en de weg oversteken, is funest voor langs autowegen jagende uilen.

Goed broedjaar voor Velduilen

Ook voor Velduilen was het dit jaar een (relatief) goed broedseizoen. Verspreid over heel het land hebben er ongeveer zeventig paartjes gebroed. Dit heeft allemaal te maken met het uitstekende muizenjaar.

Martin van Leest

Dode Velduil Maasvlakte

(Raymond van Breemen)

Vogelfietstocht door de Krimpenerwaard

Verzin eens wat nieuws, wat anders, vroeg Kors-Jan aan mij. Ik dacht: oké, dan gaan we fietsend vogelen in de Krimpenerwaard. Een datum prikken tussen de vele vaste activiteiten van de Vogelwerkgroep was moeilijk; het werd 6 juni 2014. Dat was de vrijdag voor Pinksteren, achteraf misschien niet handig zo vlak voor een lang weekend. Enkele trouwe excursiegangers onder de leden hadden net die dag een belangrijk familiefeest. Maar drie mensen hadden zich aangemeld. Zou het fietsend vogelen nog even wennen zijn

De Route

De route is in groen aangegeven en tegen de klok in gereden.

De Krimpenerwaard ligt tussen Krimpen a/d IJssel, Gouda en Schoonhoven. Het gebied heeft een eigen identiteit: het is een veengebied met mooie polderlandschappen en veel weidevogels, deels agrarisch gebruikt, omgeven door de rivieren de Hollandsche IJssel, de Lek en het riviertje de Vlist. De laatste jaren is er veel aan natuurontwikkeling gedaan in het kader van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS). In het gebiedsplan is 2.420 hectare natuurgebied en 20 hectare ecologische verbindingzone. Ik heb daar het vogels kijken geleerd.

De Tocht

Van de drie fietsers ging er een met de eigen fiets en twee gingen een fiets huren. Het was zonnig weer, met een zomerse temperatuur. We vertrokken rond 18.00 uur in een auto vanaf het parkeerterrein bij station Lage Zwaluwe en waren 18:45 uur bij het vertrekpunt, de Hendrikshoeve in het Loetbos. Er was nog tijd om een rondje door het bos te lopen. De huurfietsen waren er om 19.00 uur. Snel werden de banden opgepompt en de zadels op hoogte gezet. Om 19.10 uur fietsen we langs het riviertje de Loet (en later langs de N210) richting Bergambacht. We passeerden twee baggerdepots: een bevatte nog veel water, de ander was al redelijk ontwaterd. In het natte depot zwommen een paartje Krakeenden en enkele Wilde Eenden. In het droge depot liepen diverse Witte Kwikstaarten, Tureluurtjes, een paartje Kieviten en een paartje Scholeksters, beide paartjes mét jongen. Dat was erg leuk: ik had namelijk nog nooit een scholeksterpulp gezien! Iets verder zagen we de eerste Purperreiger in de slootkant. De purpers broeden in de Zouweboezem, maar foerageren in de Krimpenerwaard. In de elzenbossen langs het fietspad hoorden we Putter, Tjiftjaf, Fitis, Vink, Zwartkop en Merel zingen. In de Loet zagen we Knobbelzwanen, Meerkoeten en Kuifeenden zwemmen. Er liepen waterkippies (Krimpens voor Waterhoenen) langs de kant en in de weilanden zagen en hoorden we overal Grutto's en Kieviten. Een Torenavalk volgde ons heel even.

Door naar het helofytenfilter langs de N210. Een helofytenfilter verbetert de kwaliteit van water. Het is een aangelegd moeras. Bij het filter "miegelde" het van de Kokmeeuwen, Visdieven, Kieviten en Scholeksters. Er werd gebroed, gevoerageerd en gealarmeerd. Een hoop gekrijs dus. Daartussen liepen pullen van de diverse soorten rond. Vanaf een verhoging ontdekten we ook hier overvliegende en in slootkanten foeragerende Purperreigers. Na een half uurtje kijken werd het stalen ros weer bestegen. De omgeving was prachtig, ook qua bloeiende planten. In de gras- en (soms) hooilanden hoorden we overal grutt o grutt

o grutt, en zagen we weidevogels, maar ook Roodborsttapuiten. Een man- en daarna vrouw Bruine? Kiekendief kruisten ons pad. We kwamen langs mooie oude boerderijen met Boerenzwaluwen op de nog bovengronds aanwezige telefoonpalen voor het huis. Verder zagen we nog Buizerds, Spreeuwen, verschillende soorten meeuwen, Zwarte Kraaien en Kauwtjes en in de rietkragen Kleine Karekieten en Rietzangers. De Zwarte Stern hebben we echter gemist. Jammer.

Een Veenmol

Ergens onderweg hoorden we een sonoor geluid. Nee, geen snor, een veenmol (ook aardkrekel of molkrekel genoemd). Dat is een insect uit de familie veenmollen. Hij is gevreesd en gehaat door mensen die tuinieren en groente verbouwen want hij eet de wortels van planten. Het was een nieuwe soort voor de andere. Tegen het eind van de tocht werden we getraakteerd op een prachtige zonsondergang, met afterglow. Tevens het teken om naar de auto te gaan: 22.00 uur. De huurfietsenman stond al te wachten. Wat een service en dat allemaal voor slechts € 7,50! Op weg naar huis zagen we nog twee Ooievaars op lantaarnpalen. Onderweg hebben we de tocht geëvalueerd. Conclusie: een prachtig gebied en een geslaagde tocht. Een kleine groep maar lekker korte communicatielijnen. Vogelen op de fiets voor herhaling vatbaar ?

Onderweg werd ook nog een kunstminnende Meerkoet gespot

Mathilde Marijnissen

De Gilzewouwerbeek

Algemeen

Met de Gilzewouwerbeek wordt een nieuwe natuurontwikkeling bedoeld die is gerealiseerd door samenwerking van verschillende partijen. Het nieuwe natuurgebied is eigendom van de gemeente Breda.

Ligging en bereikbaarheid

Atlasblokken 50-14-33/34

In de herfst van 2012 heeft de gemeente Breda een deel van het beekdal van de Gilzewouwerbeek heringericht als natuurgebied met subsidie van de provincie Noord-Brabant. Het gebied is het beste te bereiken via de Blookweg in Bavel. Dit is een doodlopende weg. Aan het einde ervan, waar de beek onder de weg doorgaat, kun je parkeren. Hier start achter een hekje de wandeling.

Beschrijving

Deze natuurontwikkeling kwam tot stand door samenwerking van de gemeente met Staatsbosbeheer, waterschap Brabantse Delta en de provincie Noord-Brabant. De Gilzewouwerbeek kreeg tussen de Blookweg en de Bolbergseweg weer een natuurlijke kronkelende loop. De oevers zijn afgegraven, de grond is verwerkt in de hoger gelegen delen van het natuurgebied en de beek kan gecontroleerd weer meanderen en buiten de oevers treden, mocht dat nodig zijn. Er zijn paddenpoelen gegraven en laarzenpaden uitgezet om te wandelen. Op drie plekken is de beek ondiep (dit wordt een voorde genoemd) zodat men er -met laarzen aan- doorheen kan lopen. Bovendien zijn er vistrappen in de beek, in de vorm van dammetjes van natuursteen.

De hoger gelegen delen zijn ingeplant met inheemse besdragende struiken. De lager gelegen delen worden jaarlijks gemaaid om dichtgroei te voorkomen. Zo blijft de bloemenweide behouden en wordt voorkomen dat er bos ontstaat. Het pronkstuk van de Gilzewouwerbeek is geen vogel maar de Boomkikker; die is al gesignaleerd.

Voor de Torenvalk is een tweetal kasten geplaatst en er is een kunstnest voor de Ooievaar.

Mogelijkheden

Het gebied is opengesteld en je mag er vrij wandelen, met respect voor de natuur natuurlijk. Als je via boven genoemd hekje het gebied ingaat en rechtdoor loopt kom je bij een houten bruggetje over een sloot. Ga over de brug meteen linksaf. Je kunt dan helemaal langs de buitenrand van het

gebied lopen tot het volgende hekje aan de overkant van het gebied aan de Bolbergseweg.

Van hier kun je langs de beek terug lopen naar de auto.

Deze wandeling is ongeveer drie kilometer lang.

Wat is er te zien?

Lente/Zomer

Dodaars, Knobbelzwaan, Grauwe Gans, Nijlgans, Grote Canadese Gans, Wilde Eend, Buizerd, Torenvalk, Sperwer, Fazant, Waterhoen, Meerkoet, Scholekster, Oeverloper, Groenpoot, Witgat, Holenduif, Houtduif, Turkse Tortel, Koekoek, Grote Bonte Specht, Zwarte Kraai, Kauw, Ekster, Gaai, Boomleeuwerik, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, Gele Kwikstaart, Koolmees, Pimpelmees, Staartmees, Winterkoning, Roodborst, Merel, Zanglijster, Zwartkop, Grasmus, Tjiftjaf, Heggemus, Boompieper, Spreeuw, Groenling, Kneu, Putter, Vink en Ooievaar.

Herfst/Winter

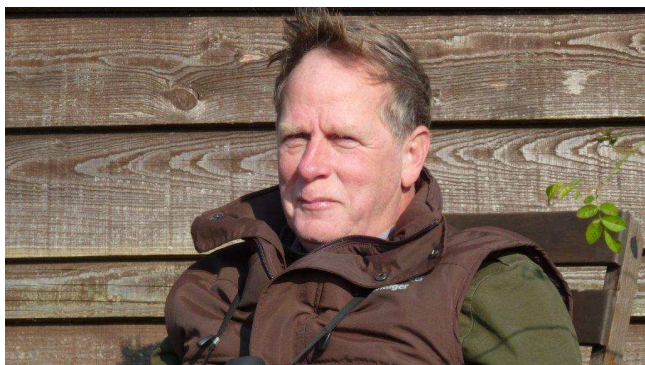
Dodaars, Knobbelzwaan, Nijlgans, Grote Canadese Gans, Grauwe Gans, Wilde Eend, Sperwer, Buizerd, Fazant, Waterhoen, Meerkoet, Scholekster, Oeverloper, Torenvalk, Sperwer, Watersnip, Stormmeeuw, Kokmeeuw, Holenduif, Houtduif, Turkse Tortel, Grote Bonte Specht, Zwarte Kraai, Kauw, Ekster, Gaai, Koolmees, Pimpelmees, Staartmees, Winterkoning, Roodborst, Merel, Zanglijster, Heggemus, Spreeuw, Groenling, Putter, Kneu en Vink.

Jan Benoist (met dank aan Raymond)

www.westbrabantsevwg.nl
Natuurgebieden

Martin van Leest

Martin van Leest (mister Steenuil) is een van mijn beste maatjes. Met hem ga ik al jarenlang elke maandag vogels kijken ergens in Brabant of Vlaanderen. Vaak gaan we ook samen met anderen op vakantie naar een vogelbestemming in binnen- of buitenland. Hij is de hoofdredacteur van ons blad en ik heb de bescheiden rol van eindredacteur. Na 26 nieuwe Hupkes (6 jaar) wordt het tijd om hem eens aan het woord te laten.

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Het vogelen is me met de paplepel ingegeven en ik kijk dus al van jongs af aan naar vogels. Mijn vader nam me als klein manneke al mee naar het Ulvenhoutse Bos en het Mastbos. Ook mijn zoon heeft het virus overgenomen en eigenlijk heeft heel de familie wel iets met vogels. Zelfs de schoonfamilie loopt tegenwoordig gewapend met een verrekijker in het veld. Zodoende is en blijft het kijken naar vogels een heel belangrijk onderdeel in mijn leven en deze "ziekte" zal wel niet meer overgaan.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

Vooraf de vriendschap met gelijkgestemden is iets wat ik niet meer zou kunnen missen. Het samenzijn op allerlei bijeenkomsten van onze Vogelwerkgroep, ook van Sovon, Brabants Landschap etcetera is altijd heel gezellig. Daarnaast maak ik met vrienden wekelijks wandelingen in de natuur en gaan we weekenden weg en af en toe op een langere vakantie naar het buitenland om daar samen van de vogels en de natuur te genieten. De vogeltrek in Georgië was een van de hoogtepunten van de laatste jaren. Volgend jaar gaan we weer naar de Extremadura in Spanje; dit is en blijft een mooi vogelgebied.

Waarom ben je lid geworden?

Ik ben pas laat lid geworden (25 jaar geleden) van de VogelWERKgroep. Ik dacht toen dat het een club was waar de nadruk op werk lag en dat sprak me niet zo aan.

Wat is je mooiste vogelervaring?

Dat is niet zo gemakkelijk te zeggen, er zijn veel ervaringen die "de mooiste" zijn. Het mooiste blijft eigenlijk de waarneming van een vogel die je voor het eerst ziet. En nieuwe soorten worden nu niet meer zoveel waargenomen. Een bijzondere waarneming was die op Vlieland in 2006 toen we daar de Dwergooruil hoorden roepen.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Lang geleden tijdens een broedvogelinventarisatie op de Galderse Heide liep ik 's ochtends heel vroeg naar het gezang van de vogels te luisteren en zag ik plotseling in het

buntgras iets bewegen. Ik dacht in eerste instantie dat het een ree was die daar lag maar het geluid dat ik hoorde was duidelijk niet van een ree. Het bleek een stelletje te zijn dat daar de liefde aan het bedrijven was. Ik heb ze maar lekker met rust gelaten.

Wat is je lievelingsvogel?

Uiteraard de Steenuil. Ook nog eens (toevallig?) het boegbeeld van onze Vogelwerkgroep.

Daar ben ik sinds de afname van deze soort duidelijk was in geïnteresseerd geraakt. In de jaren zeventig zaten hier nog volop Steenuilen. In 2000 zijn we in West-Brabant begonnen met inventariseren. Brabants Landschap heeft dit project voortgezet. We hebben een enthousiaste werkgroep Uilen waarvan ik de "leider" ben.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Met vogels ben ik eigenlijk dagelijks bezig, ik ga nooit zonder verrekijker de deur uit ☺. Vroeger heb ik veel aan broedvogelinventarisatie gedaan, maar enkele jaren geleden ben ik daarmee gestopt vanwege gehoorproblemen. Ik doe al heel wat jaartjes de winterwatervogeltellingen bij de Bleeke Heide. Ik wandel veel in de landgoederen bij Chaam en 's maandags ben ik meestal met Jan Benoist op pad om in een van de natuurgebieden in de wijde omgeving naar vogels te kijken en 's avonds ergens te gaan eten nadat we eerst een lekkere sigaar hebben gerookt.

Sinds 2008 verzorg ik de opmaak en uitvoering van 't Hupke.

Steenuilen in Marokko

(Martin van Leest)

Wat is het mooiste vogelland?

Buiten Nederland is het toch wel Spanje dat me het meest boeit. Daar zijn nog zoveel mooie streken met redelijk ongerepte natuur en zie je nog soorten die hier vrij zeldzaam zijn geworden. Polen lijkt me ook geweldig, daar moet ik snel eens naar toe.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Favoriete gebied dichtbij huis: Hondsdonk, Luchtenburg.

Favoriete gebied in de buurt : de Broskens.

Favoriete gebied iets verder weg: de Brand.

Nog iets verder weg: omgeving Boxtel, de Kampina, het Dommeldal, de Beerze, de Waddeneilanden, Zuid-Limburg en Oost-Nederland.

Jan Benoist

Watervogeltellingen

In West-Brabant worden door ons in de zes wintermaanden watervogels geteld. Er wordt geteld van Geertruidenberg tot en met Steenberg en in vier gebieden ten oosten van Breda. Het gaat om totaal tachtig gebieden bestaande uit polders, natuurgebieden en plassen.

De meest voorkomende soort, waarvan de hoogste aantallen worden gezien is de Kolgans.

De volgende leden hebben een telgebied in het buitengebied: Jan Benoist, Cor en Toos Borghouts, John Frijters, Cees Huyben, Martin van Leest, Arend Meeuwissen, Agnes en Hans van de Sanden, Herman Schriks, Willem Veenhuizen en Harry van Vugt.

Geïnteresseerde leden gaan geregeld mee om meer te leren van watervogels.

De resultaten van de tellingen worden verstrekt aan Sovon en de provincie Noord-Brabant. De gegevens zijn ook op de website van de Vogelwerkgroep geplaatst.

Toendrarietgans

(E Soer)

Stad Breda

Voor het tweede seizoen werden ook in de stad Breda watervogels geteld door Raymond van Breemen, Ada Engel, Hettie van Lint en in januari voor de midwintertelling door Ruud Coenen, Jos Mensing, en Clemens van Nijnanten.

Harry van Vugt

Kolganzen

Harry van Vugt

Spreeuwen tellen in Breda

2014 is het Jaar van de Spreeuw. Ook elders in dit Hupke wordt aandacht aan het tellen van deze vogelsoort besteed, door Raymond van Breemen en Piet van Iersel.

Tellen

Vanaf de maand juli werden de invliegende Spreeuwen al geteld -of hun aantal geschat- in de omgeving van de Buffelstraat (bij de Sint Ignatiusstraat) en een locatie in de buurt daarvan, namelijk een speelhofje aan de Jadestraat. De Spreeuwen zaten dicht op elkaar, op en langs de takken van een aantal middelhoge oude Haagbeuken (*Carpinus betulus Fastigiata*). Deze uitgegroeide Haagbeuken, (de zuilvorm) hebben een fraaie dichte kroon., Ze zijn bij mijn weten nog nooit gesnoeid of opgekroond., wat een zeer stabiel uitgangspunt geeft voor deze slaappleats. Het blad zat nog stevig aan de takken, zodat de Spreeuwen uit de wind en deels uit de nattigheid konden zitten. Ze waren dus voor de waarnemer/teller moeilijk te zien. Maar er bewoog natuurlijk altijd wel iets. Ook het piepende Haagsende geluid, doorspekt met allerlei hoge fluittonen zorgde voor een aparte sfeer in de avondschemering.

Een keer stond ik om 16.40 uur, zeven hoog in een flat gelegen aan de St. Ignatiusstraat. Ik moest mij even oriënteren op de kaart. Het resultaat viel niet mee. Het bleek dat ik te veel naar het noorden stond te kijken in plaats van in de richting van de slaappleats. Geen nood, dan kon ik kijken of er uit andere windstreken ook Spreeuwen kwamen aanvliegen. Maar helaas uit het oosten, Heusdenhout, kwam er niets.

De derde november was dat anders: toen kwam er een groep, van ongeveer 1500 exemplaren in een breed front aanvliegen uit het noordoosten. Ik kreeg de indruk dat de meesten uit het noorden kwamen aanvliegen in kleinere groepen van circa 100 tot 500 individuen.

Het is zeer lastig zulke grote groepen en zwermen, wolken zelfs, te tellen. Ze komen aan, zwalken even heen en weer - om de slaappleats te lokaliseren, denk ik- en boem,

alles dwarrelt in een paar seconden naar beneden en is uit het zicht. Je bent snel aan het tellen, net bij de honderd en ze zijn al weg.

Dus snelheid is geboden. Vanuit de flat, had ik er een beetje zicht op. Maar vanaf de straat is het niet te doen: je hebt onvoldoende uitzicht en voordat je in de gaten hebt dat er een groep aankomt, vallen ze al in de bomen. Dan kun je dus alleen maar schatten.

In totaal werden op deze locaties samen circa 10.000 Spreeuwen geteld en geschat.

We gaan zeker nog meerdere malen tellen en kijken ,want je leert van je ervaringen, het is telkens weer anders! En er is nog zo weinig bekend. Het is leuk en nuttig om foto's te maken en dan te tellen.

Tot op heden zijn er op de slaappleats in Nederland bijna 900.000 Spreeuwen geteld.

Nog niet alle telgegevens zijn binnen bij Sovon, We zullen zeker boven een miljoen Spreeuwen uitkomen.

Volgend jaar wordt dit onderzoek naar de slaappleats van de Spreeuw voortgezet.

Voor Breda een mooie kans om de geschiedenis van deze stedelijke soort eens op een rij te zetten.

Wil iedereen de huidige slaappleats of tussenverzamelplaatsen in Breda en omgeving doorgeven aan ondergetekende, die van de resultaten in iedere Hup verslag zal doen?

Willem Veenhuizen

P.S. Zie ons boek 'Vogels houden van Breda' pag. 48

Geraadpleegde literatuur:

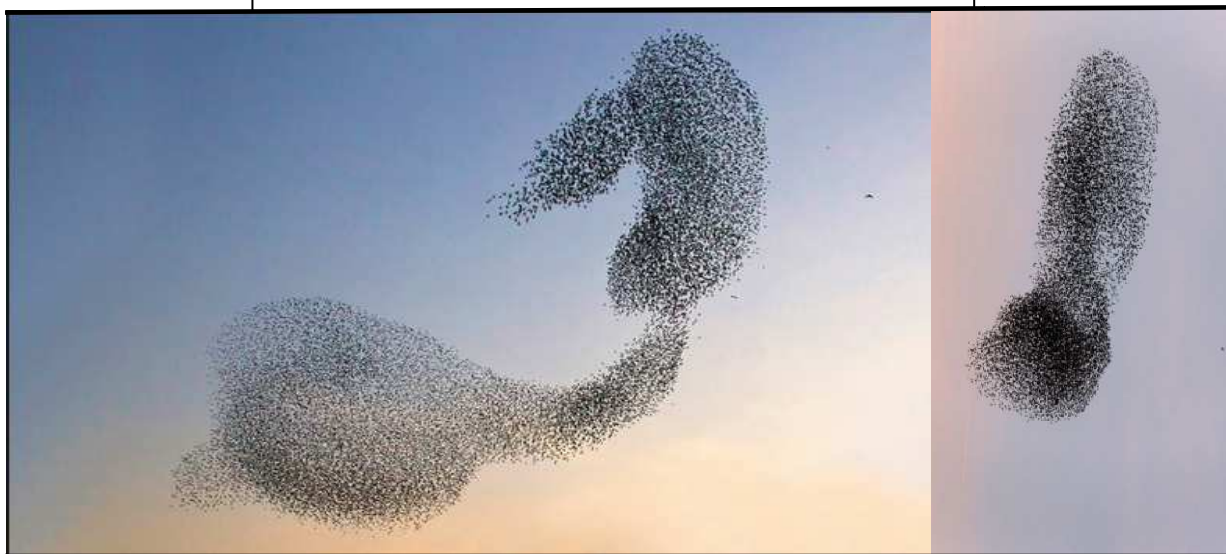
Sovon Vogelonderzoek Nederland, Sovon nieuws nr. 3, 27^e jrg september 2014

Atlas van de West-Brabantse broedvogels 2007. SWEV, NPN media Breda

Avifauna van Noord Brabant. 1967

Vogels houden van Breda, 2009, Van Ierland Uitgeverij, Breda.

Spreeuwenwolken in Breda

J. Kooiman

Waarnemingen + agenda

60	Geoorde Fuut	9-9-2014	Bergen op Zoom	Markiezaat	Rutger van Ouwerkerk
1	Kwak	12-10-2014	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Ria Lambregts
1	Kleine Zilverreiger	1-9-2014	Breda	Waterakkers	Mariëtta Peters
9	Purperreiger	3-9-2014	Breda	Hooijdonk	Tim van Oerle
1	Zwarte Ooievaar	28-8-2014	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Gat van Lijnoorden	Ger Duijf
7	Ooievaar	5-10-2014	Etten-Leur		Andres Scherff
3	Mandarijneend	7-9-2014	Breda	Park Hoge Vucht	Ada Engel
1	Zomertaling	2-10-2014	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Harry van Vugt
22	Middelste Zaagbek	19-10-2014	Steenbergen	Volkerakmeer - Dintelse Gorzen	Joost Simons
1	Blauwe Kiekendief	7-8-2014	Werkendam	Hank - Nathalspolder	Jan Boers
1	Visarend	1-10-2014	Breda	Markdal	Hannie van Gils
2	Kleine Strandloper	3-9-2014	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Tim van Oerle
1	Temmincks Strandloper	3-8-2014	Breda	Rooskensdonk	Harry Janssen
1	Velduil	18-10-2014	Baarle-Nassau	Castelre - Merkske - Castelresche Heide	Harry van Vugt
1	Nachtzwaluw	1-8-2014	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Jan Boers
1	IJsvogel	15-8-2014	Alphen-Chaam	Galder - Markdal	Joop van Riet
5	Boomleeuwerik	19-10-2014	Breda	Prinsenbeek	Tim van Oerle
1	Duinpieper	6-9-2014	Breda	Hooijdonk	Rutger van Ouwerkerk
32	Gele Kwikstaart	17-8-2014	Breda	Rooskensdonk	Cees Huijben
1	Grote Gele Kwikstaart	15-10-2014	Breda	Burgemeester van Sonsbeeckpark	Hannie van Gils
1	Tapuit	19-10-2014	Breda	Rooskensdonk	Harry Janssen
1	Beflijster	15-10-2014	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	John Frijters
150	Koperwiek	30-10-2014	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Cees Huijben
2	Zwartkop	15-10-2014	Breda	Teteringen	Mariëtta Peters
1	Buidelmees	19-10-2014	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Polder Maltha - Oost	Harry van Vugt
6000	Spreeuw	26-10-2014	Breda	Brabantpark	Piet van Iersel
25	Kruisbek	20-10-2014	Breda	Mastbosch	Jos Mensing

Agenda 2014-2015

Datum	Activiteit	Contactpersoon	Telefoon / mailadres	Bijzonderheden
Ma 01-12	't Hupke 159			
Za 06-12	Werken in de Kamertjes	Jan Benoist	06 5344 5492	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Zo 07 -12	Ganzenexcursie Willemstad	Piet van Iersel	076 581 6382 piet.van.iersel@planet.nl	9.00 – 13.00 uur Schoolakkerplein Aanmelden bij Piet
Za 13-12	Roofvogeltelling	Raymond van Breemen	076 571 2734 roofvogels@westbrabantsevwg.nl	Nadere informatie volgt
Do 15-01	Nieuwjaarsreceptie	Ellie Pruiksmas	20.00-22.00 uur	
Za 24-01	Vier jaargetijden: winter	Annie Jansen	06 20049294	13.30 uur
Zo 01-02	Excursie plan Tureluur	Jan Benoist	06 5344 54 92	9.00-17.00 uur Haagse markt Aanmelden bij Jan
Za 21-02	SWEV dag te Woensdrecht	Sjaan Hopman	0164 254 436	
Wo 25-2	Vroege vogelexcursie (geluiden)	Marjo Bijl-Lips	076 515 0627 / 06 8303 6803	Aanmelden bij Marjo

Paapje

Vogelfotografen bij Blonde Ruiters

Schilderij met Kerkuilen, Ulvenhout

Hannie van Gils tijdens Kerkuilen ringen

Biesbosch tijdens strenge winter van 2011